

Aleebokaapoto

Asen ne Yeesuu Kristoo a lee boo kaapoo Yohanee dee-ro-o

Keto ne Yeesuu Kristoo a lee bo kaapo Yohanee-o

¹ Wore mo-ro a asen-o e gye ato ne Wuribwareo
a lee bo kaapoo Yeesuu Kristoo feye mo-o mo lee bo
kaapoo Wuribwareo ayaaforeo. Ne Kristoo mo a suno
Wuribwareo kabo ko bo kyonwe mo, Yohanee ne n
gye mo ayaaforeo okoo, asee feye o ya lee amoo bo
kaapoo mo, na na nya nu ato ne a maa lee kyee, na
a bao. ² Ne mo, Yohanee mo, mo a kyoree keto ne
mo a nu-o peee bo beya, ne na yere asen mo-ro peee
feye aa leeo Wuribwareo asee ne. Ne Yeesuu Kristoo
fonfon yere-ro feye a gye kasentino. ³ Oko ne o kare
keto ne mo a kyoree wore mo-ro-o a o gywii asen-o
na bamo ne ba nu wore mo asen, ne ba gya amo
seo e nya nure, a leeo feye saj a to-ro feye asen mo
peee ba-ro feye ane ne mo a kyoree-o.

Kanoka ne Yohanee de o sa asoree asunoo ko-o

⁴⁻⁶ Moo, Yohanee, e gye ne mo e kyoree wore
mo mo e kyonwe asoree asunoo ko ne a bo Asiya
sweere seo awuye. Moo e kore kebwarekore feye
Wuribwareo ne mo e gye ne o moo de keleekaase,
ne o saj o te, ne o moo de kee-o, na Wuribwareo
a kufwiije timaa ne o de akato asunoo, ne o yeree
Wuribwareo kuwuregyao akato-ro-o, na Yeesuu
Kristoo ne o gye oyereropo kasentino, ne Wurib-
wareo a gye nkpee kyinji mo leeo lowi-ro, ne o sa

ne oo kii kaye mɔ-rɔ awure pεεε-rɔ owure-o yure mɔnɛ, na bɔ sa mɔnɛ kayeeyuri. Mɔn' sa a anɛ kyɔrɔ Yeesuu Kristoo nɛ mò a kpa anɛ aseñ-ɔ sε-ɔ na anɛn nɛ oo wu sa anɛ, nɛ mò mbogya a weε sweere-ɔ sε-ɔ, oo lee anɛ sa mò eyee feyε anɛ nya kedabɛ na wuraa feyε awure, na anɛ sun mò sε Wuribware feyε mò aləŋŋɔpo. Yeesuu kenyare bɔ dwii. Mò kedabɛ na mò kεyaalen moŋ de kεε. Mɔn' sa a anɛ kyɔrɔ mò. Amεye. ⁷ Feyε anɛn nɛ baa kyɔrεε waa abwareseñ wɔrε-ɔ-rɔ-ɔ,

“Mɔn' kεe ɔ naa awɔrε-ɔ ba! Okemaa i ɲu mò.*

Bamɔ nɛ baa yii mò kεkpɔ-ɔ gbaa i ɲu mò.*

Kaye mɔ-rɔ asesɛ i nu bamɔ eyee,

bɔ leε ketɔ nɛ baa waa mò-ɔ sε, na bɔ su.

Anɛn nɛ ketɔ ɛ ba-ɔ nee.”

⁸ Nyanjpe Wuribware ye, “Mo e gye nɛ mo a waa ketɔ kεmaa, nɛ m bεe mo e sa a ketɔ kεmaa gyε kεε. Mo e gye nɛ moŋ de keleekaase, nɛ n saŋ n te, nɛ moŋ de kεε. Mo e gye Bo-eleŋ-ɔ-kyoŋ-ɔkεmaa-Bware.”*

Anɛn nɛ Yeesuu Kristoo a tɔwε gywii Yohanee feyε ɔ kyɔrεε wɔrε mɔ-ɔ

⁹ Mo e gye mɔnɛ kɔsobεε Yohanee, nɛ mo aa mɔnɛ i nyite anɛ i gyi awɔrefɔo koŋko, bɔ leε anɛn nɛ anɛ tii Yeesuu Kristoo a kuwure-o si-o si. Bo leε anɛn nɛ mo a tɔwε abwareseñ, nɛ moŋ kine kɔtɔwε lamaŋ-nɔ feyε n gya Yeesuu Kristoo si-o si, nɛ baa kra mo baa bɔ kyεna Patimos kwii si mfεe.

---

* **1:7** Daniyel 7.13.   * **1:7** Sakariya 12.10.   * **1:8** Isaya 44.6.

10 Kadaawɔkywee-ro kake ne ka gye Kosiyara ne ane beane e tee kamo ε ane nyanje a kake-o, ne Wuribwareε a kufwiije timaa-o a ywee mo se, ne mo a nu bore ko a faa-ro kejkene su feye kabereε mo kamee. **11** Ne bore amo ye, “Kyorεε keto ne fo i ηju-o, na fo taa wore-ro bo kyoŋwe emanj isunoo-o-ro a asoreεε-ro-ro awuye-o. Emanj-ro anyaree ε gye Ifisus na Simirina na Peegamum na Tiyatira na Saridis na Filadεlefeyaa na Lodikiya.”

12 Ne mo a nyəna a η keε mo ne o sa sensa o gywii mo-ro. Mo a nyəna keε-r, ne mo a ηu atanne pipee ifetiri isunoo yere atanne pipee eyeresekpa se. **13** Ifetiri-o eyeresekpa amo nsena ne mo a ηu əko ne o du feye dimaadi mo gyi,* na o buŋ kaare sosweε ne o fo mo ayaa kaase-ro, na atanne pipee keresese teŋ mo kekaŋ-no-ro. **14** Ne mo kuŋu na mo ipwii a fwiiri parepare, ne mo akato du feye deekpa agyabreno. **15** Ne mo ayaapapaa ε tore se feye kayowaa damenaijse ne baa kpiine kamo-ro, ne mo bore i su feye awuriwuri-o. **16** Ne o de akyee-e-kpa-agyi asunoo mo kigyisesareeε-ro. Ne kepaŋ gyimbeenyo yayase ko kuŋu ase te mo kano-r. Ne mo akato-ro ε tore se preeprere feye mpase kyaweε-ro. **17** Mo a ηu mo-ro, ne mo a leeε da mo ayaa-ro feye sese ne oo wu-o. Ne ɔɔ ba mo kigyisesareeε bo dəŋŋe mo se towe feye, “Fo ma sa a kufu nya fo. Mo ε gye əko ne keto kemaa keleekaase na m bo-ro-ro, ne keto kemaa ya gye kee, mbo-ro-ro. **18** Mo wore kpeŋ ε gye ne n de ηkpa. Ikisi moŋ gye seye. Mo a deewu, amaa mbeyəmo n de ηkpa na kukyure ne a moŋ de kee-ro. N de lowi na

---

* **1:13** Daniyel 7.13.

akyęęŋapoo-rō keyaałen.

¹⁹ Nkee feraa, kyoree ato nē fo i ḥu-o na amo nē a ba mbeyəmō-č na amo nē a ba a a bo ba-č bo beya. ²⁰ Nu mo ase, akyee-e-kpa-agyi asunoo nē fo kēe mo kigyisesaree-rō-č yere bo sa asoree asunoo amo mbōo. Nē atanne pipee ifetiri a eyereseckpa nē fo kēe-č yere bo sa asoree asunoo amo.”

2

Asej nē Yeesuu ye Yohanee kyoree bo kyoywe Ifisus man-nō asoree awuye-o

¹ Nē o ye n kyoree bo kyoywe fo nē fo gye kabōo nē fo e deere Ifisus man-nō asoree awuye-o si-o fey,

“Asej mō a lee əko nē o de akyee-e-kpa-agyi asunoo mo kigyisesaree-rō, nē o naa əlaa atanne pipee ifetiri a eyereseckpa isunoo-o. ² N nyi ato nē fo a waa-č, nē ḥ nyi anęę nē fo a sun kusun lenleŋse-č, nē ḥ nyi feyə fo maa nyite ebøyə awaapo nē bo bo moŋe-rō-č, nē fo a kya asej nē bo yε bo gye Yeesuu a ayaa-rō ayerepo-č-rō kēe, nē fo a ḥu feyə bo moŋ gye, nē fo a ḥu feyə bo gye ayebapo. ³ N nyi damenęęse feyə fo a kperi mo se nyite gyi aworefəo, nē fo abaa-rō moŋ yore.

⁴ Amaa n de fo asej ko, nē amo e gye feyə fo moŋ lee fo e kpa mo asej mbeyəmō feyə nsaŋ-č. ⁵ Amose se-č nyinji si anęę ne fo a dęe kpa mo asej bweet-č, amaa mbeyəmō fo kękpa a yuri-ro-o si. Nu fo eyee, na fo kinji lee fo ebøyə-rō, na fo waa kętə nē fo a dęe waa nsaŋ-č. Fo e moŋ nu fo eyee, na fo lee fo ebøyə-rō, amo feraa mo e ba fo ase a m bo taa fo fetiri-o na mo

yeresekpa-ɔ lee mò yerekpa. ⁶ Amaa kētɔ nē mo e kyorɔ fo kēmo se-ɔ e gye feyε fo i kisi Nikolas awuye atɔ nē ba waa-ɔ aneŋ dεe nē mo-ɔ mo i kisi atɔ nē ba waa-ɔ. ⁷ Amose-ɔ ɔkēmaa nē o de eṣebɔ-ɔ, o nu aneŋ nē Wuribware a kufwiijε-o e tɔwε o gywii asoree asunoo a awuye-o. ɔkēmaa nē o kɔ ɔbɔnsam a o gyi si-o, mo e sa mò kpa feyε o gyi kiyii nē ke e sa ɔkpα, nē ke yere Wuribware a bane-ɔ-rɔ-ɔ agyi.”*

Aseŋ nē Yeesuu ye Yohanee kyoree bo kyojwε Simirina maŋ-nɔ asoree awuye-o

⁸ Nē Yeesuu ye n kyoree aseŋ mɔ bo kyojwε fo nē fo gye kabɔ nē fo e deere Simirina maŋ-nɔ asoree awuye-o si-o feyε,

“Nu aseŋ mɔ nē mo e tɔwe mo i gywii fo-ɔ. Mo e gye ɔko nē kētɔ kēmaa kēleekaase na m bo-rɔ-ɔ, nē kētɔ kēmaa ya gye kεe, m bo-rɔ-ɔ. Mo e gye ɔko nē mo a wu, nē mo a kyiŋji lee lowi-ro-o. ⁹ N nyi fo atɔoraaseŋ, nē η nyi feyε fo i wu kitiri, amaa kasen̄tiŋ si feraa, Wuribware ase fo gye atɔ wuye nē! N nyi aseŋ bɔyε nē Yudaa awuye nē bo bo mone maŋ-ɔ-rɔ-ɔ e tɔwe ba kye fo-ɔ. Amo-ɔ e kaapo nē feyε bo mɔn gye Yudaa awuye kasen̄tiŋ, amaa bo gya ɔbɔnsam a ɔkpa-ɔ se nē. ¹⁰ Fo ma sa a kufu nya fo aworefɔ nē fo e ba a fo bo gyi-o si. Nu mo ase! ɔbɔnsam e kyɔ mone-rɔ a ɔkee feyε mone ɔko abaa-rɔ e yɔrε aaa. O sa a bo tii mone boko tiikpa, na mɔn' ηu aseŋ ɔke kudu. Amo e gye lowi gbaa, ɔko nē mò ya kra mo kasen̄tiŋ-o-ro, mo e sa mò kuwurepa,

---

* **2:7** Kēleekaase 2.9.

na a kaapo feyε o de ɳkpa na kukyure nε a moŋ de kεε-ɔ. ¹¹ Amoŋe-ɔ ɔkemaa nε o de ɛsεbə-ɔ, o nu anεŋ nε Wuribware a ɺufwiijε-o ɛ tɔwε o gywii asoree asunoo a awuye-o. ɔkemaa nε ɔ kɔ a o gyi ɔbənsam sε-ɔ, kεsεbəgyiiri nyɔsεpɔ-ɔ maa lεe waa mɔ sεyε.”

*Aseŋ nε Yeesuu ye Yohanee kyɔrεε bɔ kyoŋwε
Pεegamum maŋ-nɔ asoree awuye-o*

¹² Nε Yeesuu ye n kyɔrεε bɔ kyoŋwε fo nε fo gye kabɔɔ nε fo ɛ deere Pεegamum maŋ-nɔ asoree awuye si-o feyε,

“Aseŋ mɔ a leε ɔkɔ nε o de kεpaŋ gyimbeŋenyɔ yayase-ɔ ase nee. ¹³ Aseŋ nε n de mo ɛ baa fo-ɔ nee. N̄ nyi mfenj ne fo aa fo asesε te-o. Mfenj nε ɔbənsam te mɔ kuwure-o si-o nε fo te. Amo-ɔ pεee gbaa ooo, fo de kasenṭinj sa mo, nε fo moŋ yɔwε kɔkɔrε mo gyi, haree leε saŋ nε baa mɔɔ Antipas fo maŋ-ɔ-rɔ-ɔ, fo maŋ nε ɔ gyε ɔbənsam aye-ɔ. Antipas mɔ moŋ yɔrε abaa-rɔ, ɔɔ kɔrε mo gyi kasenṭinj si bo fo mɔ lowi-ro. ¹⁴ Amaa aseŋ kafwεe kɔ bo-rɔ nε mo ɛ porɔ fo amo se, amo ɛ gyε feyε bokɔ bɔ fo-rɔ nε ba waa feyε anεŋ nε Biilam* ne ɔɔ dεε kyena-ɔ a waa-ɔ. ɔɔ kaapo Mowabi Owure Biilak anεŋ nε ɔ gyε Isireelii awuye ɳkpεe yaa bo waa ebɔye-rɔ-ɔ. Bɔye-ɔ ɛ gyε feyε baa wɔ mbɔ nε baa mɔɔ weε ikisi si-o, nε baa waa kakyeekpa na kanyarekpa. ¹⁵ Anεŋ dεε nε bokɔ bɔ fo-rɔ nε bo gya ɛkpa bɔye nε Nikolas awuye gya sε-ɔ se. ¹⁶ Kiŋni lee fo ebɔye-rɔ mbεyəmɔ. Fo ɛ moŋ kiŋni lee fo

---

* **2:14** Anyare kεkarε 22.

ebɔye-rɔ feraa, mo e ba mbeyɔmɔ a m bɔ ba mo kɛpaŋ nɛ ki te mo kanɔ-rɔ-ɔ bɔ kɔ aneŋ a asɛse-ɔ.

17 Amose-ɔ ɔkemaa nɛ o de ɛsebə-ɔ, o nu aneŋ nɛ Wuribwarɛ a kufwiiŋe-o e tɔwɛ o gywii asɔree asunoo a awuye-o. ɔkemaa nɛ ɔ kɔ a o gyi ɔbɔnsam sɛ-ɔ, mo e sa mɔ bodobodoo nɛ ɔɔ lɛe soso, nɛ ba tɛe ε ‘Nteto-née’, nɛ mo a taa bɔ kweerɔ-ɔ, na o wɔ. M bee mo e sa mɔ kibu fufuri nɛ mo a kyoree mɔ kenyare popwεe bɔ dəŋŋɔ sɛ-ɔ, nɛ ɔko moŋ nyi kenyare amo, amo mɔ nɛ ɔ nya aneŋ a kibu amo-ɔ wɔrε-ɔ.”

Aseŋ ne Yeesuu yε Yohanee kyoree bɔ kyonwε Tiyatira manɔ-asɔree awuye-o

18 Ne Yeesuu yε n kyoree aseŋ mo bɔ kyonwε fo nɛ fo gye kabɔɔ nɛ fo e deere Tiyatira manɔ-asɔree awuye si-o feyε,

“Nu aseŋ nɛ mo e tɔwɛ mo i gywii fo-ɔ. Mo e gye Wuribware mɔ gyi-o. Mo akatɔ-rɔ du feyε dɛɛkpa agyabren-ɔ, nɛ mo ayaapapaa e tore sɛ feyε kayowaa nɛ baa kpiine kamɔ-ɔ. **19** N nyi itimaa suyo nɛ fo a waa-ɔ, na kɛkpa nɛ fo e kpa Wuribware na fo abɛɛkɔ Kristoo awuye-o, na aneŋ nɛ fo a kya fo abɛɛkɔ Kristoo awuye-ro-o, na aneŋ nɛ fo a nyite gyi awɔrefɔɔ-ɔ. N nyi feyε fo e waa atɔ fo kyu kegyenkpεe-ɔ.

20 Amaa n de fo aseŋ kɔ, amo e gye feyε fo e sa ɔkyeɛ kɔ nɛ ɔ tɛe mɔ eyee feyε Wuribware a akyamɛɛ-ɔ ɔkɔ, nɛ ba tɛe mɔ ε Yesɛbel-ɔ* kpa feyε ɔ kaapɔ mo asɛse-ɔ ɛkpa bɔyε, na o kyurowi

---

* **2:20** 2 Awure 9.30-37.

bamo yaa bo waa kakyeekpa na kanyarekpa-ro, na kowo mbo ne baa moa wee ikisi si-o. 21 Mo a sa mo saj feye o bo nu mo eye lee kanyarekpa na eboye ne i tii si-o si, amaa o mon benjaa moo. 22 Amose-o mo e twee mo a m boo da mo mpaa see, na o di mmo see gyi aworefo bweeto. Na bamo ne bamo aa mo a di kpa abee-o e mon nu bamo eye, na boo kinji lee bamo eboye-ro, na boo kine mo, mo i gyiiri bamo kesebo bweeto. 23 Mo e moa mo gyi-ana peee. Mfaanee ne mo i yii asoree peee agyi ne mo e kyoree mo e kyonwe-o see feye mo e gye oko ne o taare a o nyu keto kemaa, ne o nyi okemaa mfeere na keto ne o kpa-o, ne mo e ba okemaa awaase a m boo ka mo koko. 24-25 Amaa mone ne mone a saj ne mone bo Tiyatira man-ne-o feraa, mone mon gya skyee boye amo eboye ato kekaapo mo see, mone feraa mone mon nyi keto ne booko e tee ε Obonsam a akweeresene dabe-o. Mo e towe mo i gywii mone feye ma lee taa kekpone ko a m boo donye mone see, amo mon'o kra keto ne mone de-o-ro kenkene boo fo saj ne mo e ba-o.

26-27 Okemaa ne o ka a o gyi Obonsam see-o, ne o kya se a o waa keto ne mo e kpa-o ya bo fo kee-o, mo e sa mo keyaalee ne mo a nya lee n se ase-o dee koko,

‘na o gyi eman eman se keyaalee
na o bo gyiiri emo awuye kesebo
bo bwee bamo waa kyikpuri kyikpuri kyikpuri,
feye oko a da kalo bwee-ro-o.’*

---

* 2:26-27 Kilij 2.9 (LXX).

3

*Aṣej nę Yeesuu yε Yohanee kyoree bø kyοηwe
Saridis man-nə asoree awuye-o*

¹ Ne Yeesuu yε n kyօrεε bo kyօnƿε fo ne fo gye kabօo ne fo ɛ deere Saridis maŋ-nə asօrεε awuye si-o feye,

"Nu aseñ ne mo e tawé mo i gywii fo-ɔ. Mo e
gye mò ne o de Wuribware a kufwiijé timaa-o
na mò akat̄ asunoo-o, ne mo e gye mò ne o de
akyee-e-kpa-agyi asunoo-o mò kèsaree-rɔ-ɔ. Nyi
nyi kēt̄ ne fo a waa-ɔ. Fo de kenyare feyε fo
de ƞkpa, amaa mo e tawé feyε fo du nee feyε
fo a wu-o. 2 Amose se-ɔ kyiñji, na fo sa a fo
kokɔɔregyi-o waa leñ, na kē ma nya lōwε. A lee
feyε mo a ɳu feyε kēt̄ ne fo a waa-ɔ moŋ t̄ee
baare Wuribware ase. 3 Anej se-ɔ, nyiñji kēt̄
ne baa kaapo fo na kēt̄ ne fo a nu-o si gya amo
se, na fo nu fo eyee. Fo e moŋ kyiñji kyena
fəraa, mo i fu-ro a m ba feyε oyu a ba kanye-o,
na fo moŋ nyi nsañ ne mo e ba-ɔ.

⁴ Amaa ases̄e kafwēē ko bo fo man̄-n̄o, n̄e bo moŋ de iyisi, amoſe ſe-ɔ mo e ſa bam̄o ato buŋſe fufuri, na mo aa bam̄o nare, a lee feȳe baa fo aneŋ kowaa. ⁵ Okemaa n̄e o k̄o a o gyi ɬbənsam ſe-ɔ, mo e ſa m̄o ato buŋſe fufuri a o buŋ, n̄e ma kp̄eɛ m̄o kenyare a n lee wore ne mo a kyoreɛ

bamo ne bo de nkpa na kukyure ne a mon de kee-o anyare waa-ro-o-ro.^{*} Na n taa mo bo kaapo n se Wuribwareo na mo mboo-o feye o gye mo sese.

⁶ Amose-o ɔkemaa ne o de esebo-o, o nu anen ne Wuribwareo a kufwiije-o e towe o gywii asoree asunoo a awuye-o.”

*Asen ne Yeesuu ye Yohanee kyoree bo kyonwe
Filadelfeya asoree awuye-o*

⁷ Ne Yeesuu ye n kyoree bo kyonwe fo ne fo gye kaboo ne fo e deere Filadelfeya asoree awuye si-o, feye,

“Nu asen ne n de mo e baa fo-o. Mo e gye ɔko ne mo kenyare bo dwii-o, ɔko ne o gye kasentij wuye-o. Mo e gye ɔko ne o de Yudaa awuye ɔdedaapo dabe Owure Deefid a safowa-o.^{*} Mo ya taye pone-o, ɔko maa taare a o tii, ne mo ya tii, ɔko maa taare a o taye.⁸ Kee ε, mo a taye pone-o sa fo a fo lweero boro kyon, na ɔko ma taare a o tii. Haree gbaa fo a de keyaale kafwee-o, n yi ato timaa ne fo e waa-o. N yi feye fo a gya mo kano se, ne fo a kya se fo e koore mo fo i gyi, ne fo mon kine asese kigyi feye fo gye Kristoonyi.⁹ Mo a ηu feye Yudaa awuye ko bo fo mano-o-ro, ne bo yere bo kye fo. Amaa bo mon gye Yudaa awuye kasentij, a lee feye bo gya ɔbansam a ekpa-o se. Nu feye mo e sa a bo bo gyeŋeŋe fo ayaa-ro, na bo buŋji nno lamaŋ-no towe feye baa waa fo boye, na fo ne mo e kpa asen.¹⁰ Fo a gya mo kano se feye mo a towe feye

* 3:5 Kelee Igyipiti 32.32.

* 3:7 Isaya 22.22.

fo nyite gyi aworefəo-ɔ se-ɔ, mo-ɔ mo i kuŋ fo a n lęe kokyorokęe nę ke e ba kaye-rɔ aseſe pęee se toŋ kemaa-ɔ.

¹¹ Mo e ba mbeyəmə, amosé se-ɔ kra kętə nę fo de-o-ro kenyən, na ɔkɔ ma nya kuŋ fo a fo paŋ kenyə fo kuwurepa-ɔ. ¹² Okemaa nę o kɔ a o gyi ḥbənsam se-ɔ, mo e taa mò a ŋ yaa Wuribware sunkpa nę o bo soso-ɔ, na o ma lęe lee mfen daa. Mfen-ɔ, o kii nee feyε kębenjiŋ nę ke yere ntintiŋ ke e leŋ mo sunkpa a potoo-o.* Mo e kyoree Wuribware kenyare na Wuribware a man-ɔ kenyare a m bo dəŋŋɔ mò se. Man mɔ nę ba tee ε Yerosaləm nę o lee Wuribware ase soso mfen a o ba kaasə mfęe-ɔ. Na m bee kyoree mo fəŋfəŋ kenyare popwεe bo dəŋŋɔ mò se. ¹³ Amosé-ɔ okemaa nę o de ęsəbə-ɔ, o nu aneŋ nę Wuribware a kufwiijə-o e təwε o gywii asoree asunoo a awuye-o.”

Aseŋ ne Yeesuu ye Yohanee kyoree bo kyoywε Lodikiya asoree awuye-o

¹⁴ Ne Yeesuu ye n kyoree aseŋ mɔ bo kyoywε fo nę fo gye kabəo nę fo e deere Lodikiya asoree awuye si-o feyε,

“Nu aseŋ ne n de mo e baa fo-ɔ. Mo anyare e gye ‘Ameyε’ na ‘Kaseŋtiŋ wuye’ na ‘Okɔ nę kufu moŋ de mò feyε o təwε kasenjtiŋ-o’. Mo se nę Wuribware a borɔ tweę kętə kemaa. ¹⁵ N nyi fo awaase. Nę mo a ŋu feyε fo moŋ bo mo kębegya-ɔ bęee ɔkɔ a kębegya-ɔ. Mo e kpa feyε fo ba mo kębegya-ɔ bęee fo kine mo. ¹⁶ Fo du

---

* **3:12** 1 Awure 7.15-22.

19 Mò nè mo è kpa mò aseŋ-ɔ, mo è bera mò neenee, na n gyiiri mò kesebo. Mò e tɔwɛ mo i gywii fo feyɛ fo sa a fo akatɔ pee fo kɛbwaresun si. Nu fo eyee, na fo kinŋi lèe fo ebɔye-ro. **20** Mɔn' kee ε, η yere mone pone ase mo è waa mone kafraakyεε. Fo kemaa nè fo ya nu mo bore, ne fo ya tɔwɛ feyɛ n lweero, mo i lweero, na mo aa fo gyi ateeese.

21 Oko ne o kɔ gyi Obənsam se-ɔ, mo e sa mɔ kpa na o kyɛna mo ase, na mo aa mɔ gyi mo kuwure-o, feye aneŋ ne mo a kɔ gyi Obənsam se-ɔ, ne n te n se Wuribware ase, ne mo aa mɔ i gyi mɔ kuwure-o. **22** Amose-ɔ ɔkemaa ne o de eṣebo-ɔ, o nu aneŋ ne Wuribware a kufwiij-e-o e tɔwe o gywii asɔree asunoo a awuye-o.”

4

Soso a kebwaresun̄-o

¹ Amo-ɔ pεεε kamεε-ɔ, mo a bεε ɳu dee-ro, na baa tayε pone kɔ soso, nε bore kɔ nε o su feyε kabere, nε mo a dεε nu feyε o sa seŋsa gywii mo-ɔ a tωε feyε, “Ba soso mfeŋ, na ɳ kaapo fo ketɔ nε kε e ba a kε bo ba-ɔ.” ² Puri amo-rɔ nε Wuribware a kufwiijε-o a ywεε mo se nya mo se keyaalen. Soso mfeŋ nε mo a ɳu kuwuregya kɔ na ɔkɔ te si. ³ Mò akatɔ-rɔ e tɔrε se nεε feyε kibu pipee-o. Mo a deere kuwuregya-ɔ, nε mo a ɳu nyiŋkpεŋtaliili nε o du feyε kibu bɔbwεε-ɔ a kyan muruwaa kεmo.* ⁴ Muruwaa kuwuregya-ɔ, nε mo a ɳu ɳwuregya adunyo na ana, nε abresε adunyo na ana te mmɔ se, nε bo buŋ atɔ fufuri na atanñe pipee awurepa-ɔ. ⁵ Nε elεεlεε mεlεε mεlεε na efεεfεε gburi gburi a lee kuwuregya amo ase ii su. Nε ifetiri isunoo nε baa kyanje se-ɔ yεre kuwuregya-ɔ akatɔ-rɔ e yεre bo sa Wuribware a kufwiijε a akatɔ asunoo-o. ⁶ Kuwuregya-ɔ akatɔ-rɔ kεtɔ dabe kɔ da nε kε e tɔrε se feyε diki-o, nε kε bεε ku du feyε opon nε o da diŋŋ-o.

Muruwaa kuwuregya-ɔ, mbo nna ko bo-rɔ, nε bo maa kuwuregya-ɔ, nε akatɔ te te bamø ɳyoware se pεεε. ⁷ Mbo-ɔ-rɔ ɔgyεŋkρεερɔ du nεε feyε ɔfaase-ɔ, ɔnyasəpo-ɔ du nεε feyε kpeŋnyare-ɔ, ɔsasəpo-ɔ akatɔ-rɔ du nεε feyε nyiŋkpase lee-o, nε ɔnasəpo-ɔ du feyε oluŋ dabe nε o brawε abaŋbaŋ-nɔ feyε mò a fuwi-o. ⁸ Mbo nna mo ɔkemaa de abaŋbaŋ asiye, nε akatɔ te te amo kame-ro na amo kamεε.* Mpase na kanye pεεε bo maa se ba waa ilin feyε,

---

* **4:3** Isikiyal 1.26.   * **4:8** Isikiyal 1.6-11.

“Bo-eleñ-ɔ-kyoñ-ɔkemaa-Bware!
 Bɔyɛ kɔ moñ te mò sɛ ooo!
 Bɔyɛ kɔ moñ te mò sɛ ooo!
 Bɔyɛ kɔ moñ te mò sɛ eee!*
 Fo e gye ne fo moñ de kɛlɛekaase,
 ne fo sañ fo te, ne fo moñ de kɛɛ.”

9-10 Mbɔ mo de bonyaa na aŋse kesa ilin kowaa
 bo kyɔrɔ mò ne o te kuwuregya-ɔ se, ne mò
 kakyɛna moñ de kɛɛ-ɔ. Sañ kemaa ne ba waa
 aŋeñ-ɔ, abrɛsɛ adunyɔ na ana-ɔ i kpuni aŋurii a bo
 sun mò ne o te kuwuregya-ɔ se, ne mò kakyɛna
 moñ de kɛɛ-ɔ. Ba buñji bamɔ awurepa neɛ bo
 bɔya kuwuregya-ɔ akatɔ-rɔ, na bo tɔwɛ feyɛ,

11 “Anɛ nyaŋpe Wuribware, fo a fo feyɛ
 fo nya kɛdabɛ na kenyarɛ na kɛyaaleñ,
 a leɛ feyɛ fo ya twɛɛ kɛtɔ kemaa,
 na fo kɛprɛ se ne amo pɛɛɛ a ba, ne a bo-rɔ.”

5

Wore na kasannegyi

1 Ne mo a ɲu mò ne o te kuwuregya-ɔ se-ɔ de
 wore soswɛɛ kɔ ne baa bɔɔ mò feyɛ krañ mò kigiyis-
 esareɛɛ-rɔ, ne akyorɛegyi dɔñ mò abegya anyɔ pɛɛɛ
 se-ɔ. Ne baa ba ife isunoo bo ɲure ɲure si, ne baa taa
 kemaa bo mera mera akpuni ne baa da-ɔ se. **2** Ne
 mo a ɲu Wuribware kabɔɔ dabe kɔ, ne ɔɔ faa-rɔ
 kenkeñ tɔwɛ feyɛ, “Nse ya fo feyɛ ɔ tɛŋŋɛ akpuni
 mo, na o buñji wore mo-rɔ?” **3** Amaa ɔko moñ bo
 sɔsɔ bɛɛɛ sweere se bɛɛɛ sweere kaase, ne mò e gye

---

* **4:8** Isaya 6.3.

ne o taare a o bunjji wore mɔ-rɔ deere-rɔ-ɔ. ⁴ Ne mo a su bw̄etɔ, bɔ l̄eŋ anen ne bɔ moŋ nya ɔkɔ ne oo fo feyε o bunjji wore mɔ-rɔ deere-rɔ-ɔ. ⁵ Ne abresɛ-ɔ ɔkɔ a tɔwε gywii mo feyε, “Fo ma su. Kε ɔkɔ ne oo fo feyε o teŋŋe wore-ɔ se a akpuni asunoo ne baa bɔ l̄ure wore-ɔ se-ɔ, na o bunjji-ro. Mð anyare e gye Yudaa-a-kasuro-a-ɔfaase-ɔ* na Owure-Deefid-mð-k̄enanagyi-o.* Mð e gye ne oo kɔ gyi ḥbɔnsam se-ɔ se-ɔ, mð e gye ne o bunjji wore-ɔ-rɔ.”

⁶ Mo a b̄eŋ deere kuwuregya ne mbo nna-ɔ na abresɛ-ɔ a muruwaa-o, ne mo a l̄u kasannegyii yere kemɔ nseña akatɔ-ro.* Ne mo a l̄u alɔpanɛ kɔ ne a kaapo feyε baa mɔɔ mð, amaa ɔ b̄eŋ ɔ kee-ɔ. O de akyɔrε asunoo na akatɔ asunoo ne a yere bo sa Wuribware a kufwiijε a akatɔ asunoo ne a kee ketɔ kemaa ne kε e waa kaye mɔ-rɔ-ɔ. ⁷ Ne kasannegyii-o a ya kɔɔrε wore-ɔ lēe mð ne o te kuwuregya-ɔ se-ɔ kigyisesarɛ-ɔ. ⁸ Kasannegyii-o a waa anen-ɔ, ne mbo nna-ɔ na abresɛ adunyɔ na ana-ɔ a kpuni aŋuri kamo ayaa-ro. Bamɔ ɔkemaa de ikwaŋgi na atanne pipee kakyaŋsegyii ne nyɔŋku a bɔrɔ kamo kakemaa-ɔ. Nyɔŋku mo yere bɔ sa Wuribware asesɛ kebwarekɔre. ⁹ Ne baa waa kiliŋ pɔpwεe bɔ sa kasannegyii-o feyε,

“Fo a fo feyε fo taa wore-ɔ,
 na fo teŋŋe teŋŋe akpuni-o,
 a lēe feyε fo e gye kasannegyii ne baa mɔɔ-ɔ,
 ne fo a ba fo mbogya ne ŋ ya wēe sweere-ɔ
 bɔ kɔɔrε asesɛ bw̄etɔ na bɔ nya bamɔ eyee,

---

* 5:5 Keleekaaſe 49.9.   * 5:5 Isaya 11.1, 10.   * 5:6 Keleek Igipiti 12.2, 6.

na bo kii Wuribware asesε.
 Anεŋ a asesε-ɔ a leɛ kasuro kεmaa-rɔ
 na maŋ kεmaa-rɔ na kadε kεmaa se,
 nε ba sa esεnsa kεmaa-ɔ.
10 Nε fo a sa bamɔ kεdabε feyε awure,
 nε fo a sa nε baa kii alɔŋŋɔpo
 nε ba suŋ Wuribware-ɔ,
 na bo gyi kuwure sweere se mfεŋ.”

11 Nε mo a bee deere, nε mo a nu Wuribware
 mbɔɔ ηkpεŋ ηkpεŋ na akpεŋdu akpεŋdu si.* Na bo
 yεrε muruwaan kuwuregya-ɔ, bamɔ aa mbɔ nna-ɔ
 na abresε-ɔ. **12** Na ba waa ilin kejken feyε,

“Kasanneyii nε baa mɔɔ-ɔ a fo feyε
 ɔ nya keyaalεŋ na kapotεε
 na kanyiasεŋ na εleŋ
 na bonyaa na wuraa na nkyɔrɔ.”

13 Nε mo a nu ketɔ kεmaa nε Wuribware a tweε,
 nε kε bo sɔsɔ-ɔ na sweere se-ɔ na sweere kaase-ɔ
 na ɔpoo-rɔ-ɔ e waa ilin feyε,

“Fo nε fo te kuwuregya-ɔ se-ɔ na fo, kasanneyii-o,
 mone a fo feyε mɔn' nya nkyɔrɔ na bonyaa
 na wuraa na keyaalεŋ deŋ bo yɔ nsu pεεε.”

14 Nε mbɔ nna-ɔ a koore se feyε, “Amεye!” Nε
 abresε-ɔ a kpuni aŋurii suŋ mɔ nε o te kuwure-
 gya-ɔ se-ɔ na kasanneyii-o mpepeyɔ.

---

* **5:11** Daniyel 7.10.

6

Ketɔ ne kaa waa saj ne kasannegyii-o a teŋŋe akpuni asunoo-o-ro asiyə-o-ro-o

¹ Né mo a ሥ u kasannegyii-o a teŋ kikpuni né ke gye ካ kpees akpuni asunoo-o-ro-o, né mo a nu feyε mbo nna-ɔ ዝ kō a su feyε bware a su-ro-o tōwē feyε, “Ba!” ² Né mo a deere, né mo a ሥ u kpaŋa fufuri kō a bo yere. Mò ጽ eeepo-ɔ de keta, né baa sa mò kuwurepa na o buŋ. Né ዘ de kpaŋa-ɔ feyε ዝ naaapo-ɔ, na ዘ ya kō gyi mò adonj se.*

³ Né kasannegyii-o a teŋ kikpuni nyɔsepø-ɔ-rɔ. Né mo a nu kabø nyɔsepø-ɔ a tōwē feyε, “Ba!” ⁴ Né kpaŋa kō a bee lęe ba. ዘ gye opipee nęe. Né baa sa mò ጽ eeepo-ɔ keyaaleŋ a ዘ baa kənaa sweere-ɔ se, na aseſe nya mɔɔ abee. Baa sa mò kepaŋ dabe a ዘ bo kō.

⁵ Né kasannegyii-o a teŋ kikpuni sasepø-ɔ-rɔ. Né mo a nu kabø sasepø-ɔ a tōwē feyε, “Ba!” Né mo a deere, né mo a ሥ u kpaŋa gyigyi kō. Kpaŋa amo ጽ eeepo de nsaneya mò kəsaree-rɔ. ⁶ Né mo a nu bore ko a lee mbo nna-ɔ nseña tōwē feyε, “Mon' sa a abwaye na yaabrra kənya waa leŋ, na amo yawo waa leŋ. Amaa moṇe ma nyera mfɔ ayii na bobe ayii né bo de amo agyi ba waa nta-ɔ.”

⁷ Né kasannegyii-o a teŋ kikpuni nasepø-ɔ-rɔ. Né mo a nu kabø nasepø-ɔ a tōwē feyε, “Bal!”

⁸ Né mo a deere, né mo a ሥ u kpaŋa kō ne mò kayowore du feyε kyaasę mfɔ-ɔ. Kpaŋa amo a ጽ eeepo-ɔ kenyare e gye “Lowi.” Né ዝ kō ne ba teŋ mò e “Akyenjanpo-rɔ”-ɔ gya mò se. Né baa ke sweere-ɔ-rɔ ntuŋ nna, né baa sa bamo katuŋ konko

---

* **6:2** Sakariya 1.8; 6.2.

se keyaalein feye bo ba kepañ na akon na alayi na mbo kpeñse bo moa mfen a ases-e-ɔ.

9 Ne kasannegyii-o a bee teñ kikpuni nuusepo-ɔ-ro. Ne mo a nyu feye ases-e ne baa moa bo leñ aneñ ne baa tawé abwareseñ-ɔ se, ne bo mon kiñji kebwareñun kamee-ɔ ekra bo lonyokpa ne o bo Wuribware akat-ɔ-ro soso mfen-ɔ kaase. **10** Ne baa fe-e-ro keñkeñ feye, “O Nyanya Wuribware na Boye-ko-mon-te-mo-se-na-kasentij-Bware, nsan mo ne fo i gyi ases-e ne bo te sweere mo se-ɔ aseñ, na fo bu bamø kero, na fo gyiiri bamø kesebo bo leñ aneñ ne baa moa ane-ɔ se?” **11** Ne baa sa bamø ñkemaa kyefuri kaare, ne baa tawé gywii bamø feye, “San ko e ba a o bo ba mbeyomo, ne ases-e peee ne ba ba a bo bo moa feye aneñ ne baa moa mon-ɔ, ba moa bamø a bo lowe, amose-ɔ mon' nya kanyite bo fo san amo.”

12 Ne mo a nyu kasannegyii-o a ten kikpuni siyesepo-ɔ-ro, ne sweere a lenkpañ keñkeñ, ne kyawé a kii kigiyigyii tuñ tuñ tuñ, ne oferi a kyurowi kii opipee koo feye mbogya-ɔ.* **13** Ne akyee-e-kpa-agyi a maye leñ soso leñ daye sweere se potoo potoo potoo, feye afwii dabe ko a kya, ne ayii agyi buñbuñ a leñ daye-ɔ-ɔ. **14** Ne soso a bø feye bamø a bø krañ-ɔ, ne kebeñ kemaa na kwii kemaa a leñ amo yerekpa.*

15 Mfen-ɔ ne kaye mo-ro a awure na agyeñkreepo na anaapo abrese na ato awuye na ayaaleñpo na anya na agyi na ases-e-ɔ peee a sere ya kweerø ebo-ro na afore ne a da abee-ɔ-ɔ kaase. **16** Ne ba fe-e-ro ba tee ba kyowew abee na afore feye, “Mon’

* **6:12** Yowl 2.30-31; Isaya 13.10.   * **6:14** Isaya 34.4.

lēe da anē sē, na mōn' taa anē bō kweērō mō nē o te kuwuregya-ɔ sē-ɔ sē na kasannegyii a kadunjfwii-o si.* ¹⁷ Bamo kadunjfwii nē ka ba kufu-o kake a fo-ɔ, nse e gye nē o taare a o kuŋ bamō?”

7

Isireelii awuye ḥkpeŋ kəlafa na aduna na ana

¹ Amo-ɔ kamee-ɔ nē mo a ḥnu Wuribware mbōa nna a yere kaye apore ana-ɔ sē, nē baa kra kaye mō-rō a afwii-o pεεε, na a ma nya kyaare sweere sē na ɔpoo sē na kiyii kēmaa sē. ² Nē mo a ḥnu Wuribware kabōo kō a lēe kyōwē lēekpa o ba, na o de Wuribware nē mō wōrē dooo i de ḥkpā-ɔ yireenjsaa nē o ba a bō kyan Wuribware asesē nkyanee-ɔ. Nē o teē kerjken bō kyoŋwē mbōa nna nē Wuribware a sa bamō kēyaaleŋ fεyε bō nyera sweere-ɔ na ɔpoo-ɔ. ³ Nē kabōo amo yε, “Mōnē ma nyera sweere na ɔpoo na ayii bō fo sanj nē anē a kyan Wuribware asesē nsɛkpēenō sē nkyanee-ɔ.” ⁴ Nē baa tōwē asesē nē baa kyan bamō nsɛkpēenō-ɔ kanō gywii mo. Bo yε bō bō ḥkpēŋ kəlafa na aduna na ana lēe Isireelii awuye a nsuro-o pεεε. ⁵⁻⁸ Kasuro kēmaa de asesē ḥkpēŋ kudu ḥnyō, nē baa kyan bamō nsɛkpēenō sē nkyanee. Nsuro amo bo kudu ḥnyō, nē bamō anyare e gye Yudaa na Rubin na Gad na Asere na Nafatalii na Manasee na Simeyən na Lewii na Isakaa na Saburən na Yosef na Beñyamini.

Asesē bweetō bweetō nē ɔko maa taare a o ḥnu bamō kan-ɔ

* **6:16** Hoseya 10.8.

9 Amo-o kamee-rø, a moŋ kyee, nē mo a ḥu asesε bwεetø bwεetø Wuribware se. Ḥko maa taare a o ḥu bamø kanø. Nē baa lee kasuro kemaa-rø na maŋ kemaa-rø na kade kemaa se, nē ba sa esenja kemaa, na bo yere kuwuregya-o na kasannegyii-o akatø-rø bo bunj bunj kyefuri ekaare, nē bo de de kabey afəraa bamø asaree-rø. **10** Nē baa fεe-rø kenkej feyε,

“Anē nyanþe Wuribware nē o te kuwuregya-o se-o na kasannegyii-o e gyε nē baa morowε ane.”

11 Na Wuribware mbø pεes yere muruwaan kuwuregya-o na abresε-o na mbo nna-o. Nē baa kpuni anjurii kuwuregya-o akatø-rø sunj Wuribware. **12** Nē baa tøwε feyε,

“Ameyε. Nkyorø na wuraa na kanyiasen na anse na bonyaa na keyaaleŋ gye anē nyanþe Wuribware lee nē nsu pεes. Ameyε.”

13 Nē abresε-o ḫko a bise mo feyε, “Asesε mo nē bo bunj kyefuri ekaare, nē bo yere kuwuregya-o akatø-rø-o, mfene nē baa lee?”

14 Nē ḥ yε “Moŋ nyi. Fø e gyε nē fo nyi.”

Nē øø tøwε gywii mo feyε, “Bamø e gyε asesε nē baa kperi Yeesuu si gyi aworeføø bwεetø, nē bamø abaa-rø moŋ yore, nē baa ba kasannegyii-o mbogya bo fwεe bamø ekaare, nē e ya fwiiri pareparepare.

15 Amose se-o nē bo yere Wuribware a kuwuregya-o

akatɔ-rɔ mò soso a suŋkpa-ɔ mfɛŋ,
ba suŋ mò mpasɛ na kanye, na bɔ ma yɔwɛ
daa.

Mò nè o te kuwuregya-ɔ se-ɔ e kyɛna bamɔ ase,
na o kuŋ bamɔ, na bɔ ma gyi awɔrefɔɔ.

16 Akɔŋ maa lɛɛ nya bamɔ. Burufo maa lɛɛ nya
bamɔ.

Kyɔwɛ maa lɛɛ da bamɔ, na o kywɛɛ bamɔ
ayaa-rɔ.

17 A lèe feyɛ kasannegyii nè o yere kuwuregya-ɔ
nsɛna akatɔ-rɔ-ɔ
e gyɛ nè oo kii bamɔ ɔdeerɛsɛpo,
na o kpaa bamɔ yaa atiribu
nè amo-rɔ a nkyu-o maa lɔwɛ-ɔ ase, na bɔ ya
nuu.*
Na Wuribware kpeɛ bamɔ akyukyu pɛɛɛ.”*

8

*Ketɔ ne kaa waa saŋ ne kasannegyii-o a teŋ
kikpuni lalalowɛ-ɔ-rɔ-ɔ*

1 Kasannegyii-o a teŋ kikpuni sunoosepo-ɔ-rɔ,
nè soso a waa diŋŋ dəŋhwɛrɛe kɛbegya.

2 Nè mɔ a ŋu Wuribware mbɔɔ nsunoo nè
bo yere mò akatɔ-rɔ-ɔ, nè baa sa bamɔ ɔkɛmaa
kabere.

3 Kabɔɔ kɔ nè o de atanne pipee kakyanseggyii-o
a bɔ yere atanne pipee ləŋŋɛkpa kɔ a o bɔ
kywɛɛ nyonku-o. Ləŋŋɛkpa mɔ yere kuwure-
gya-ɔ akatɔ-rɔ. Nè baa sa mò nyonku bwɛɛtɔ.
Nè o taa bɔ waa mò kakyanseggyii-o-ro feyɛ
o bɔ tii kɛwarekore nè Wuribware asesɛ e kore

---

* **7:17** Yeremeya 2.13. * **7:17** Isaya 25.8.

mò-ɔ se. Né oo taa kakyanjsegyii-o bo dəñŋɔ ləñŋəkpa-ɔ se. ⁴ Né ɳkee Wuribware kabəɔ-ɔ a yere Wuribware akatɔ-rɔ na o de kakyanjsegyii-o mò kəsaree-rɔ, né nyonku ɬbɔɔrɛ na Wuribware asesɛ a kebwarekore-ɔ e yɔ Wuribware ase. ⁵ Né Wuribware kabəɔ-ɔ a taa kakyanjsegyii-o, né oo ɳwɛɛ deekpa lee ləñŋəkpa-ɔ bo waa-rɔ, né oo tweɛ bo kyonjwɛ sweere se. Né bware a su-ro gburi gburi, né eleleɛ a gyi melɛɛ melɛɛ melɛɛ, né sweere a ləñkpan kpuŋ kpuŋ kpuŋ.

Keto ne kaa waa saŋ ne Wuribware a mbɔɔ nsunoo-o a fore bamɔ mbere-ɔ

⁶ Né Wuribware a mbɔɔ nsunoo amo né bamɔ okemaa de kabere-ɔ a waa sira a feyɛ bo fore. ⁷ Kabəɔ gyenjkreesɛ-ɔ a fore mò kamɔ-ɔ, né anyinjkpenkyukuriyi na deekpa na mbogya a lee soso wee sweere se. Fø ya ke sweere-ɔ ntuj nsa, mò katuŋ koŋkɔ ayii na ɛfa a kywɛɛ fuuu.

⁸ Né kabəɔ nyɔsepo-ɔ a fore mò kabere-ɔ. Né atɔ ko né a du feyɛ kəbeɛ dabɛ ko né deekpa e kywɛɛ kəmɔ-ɔ a lee da ɔpoo-rɔ tukum. Né fo ya ke ɔpoo-rɔ ntuj nsa, mò katuŋ koŋkɔ a kii mbogya, ⁹ né mò katuŋ koŋkɔ amo a ɳkiŋgyi-o na mbo-ɔ a wu, né mò katuŋ koŋkɔ amo a ekoree-ɔ a mwiire.

¹⁰ Né kabəɔ sasepo-ɔ a fore mò kabere-ɔ. Né kekyee-e-kpa-agyi dabɛ ko né ku du feyɛ pɔɔrɔ-ɔ a kywɛɛ bo lee da sweere se. Né fo ya ke kaye-rɔ ɬboŋ na atiribu pɛɛɛ-rɔ ntuj nsa, ¹¹ amo katuŋ koŋkɔ nkyu a waa preepree. Né asesɛ né baa niu nkyu amo-ɔ bwɛetɔ a wu. Kekyee-e-kpa-agyi amo kenyare e gyɛ “Preepree.”

12 Né kaboo nasepo-ɔ a fore mò kabere-ɔ. Né ɔko né moŋ ḥu mò-ɔ a da kyowé na kiferi na akyee-e-kpa-agyi. Né fo ya ke kyowé-rɔ ntuj nsa na kiferi-ro ntuj nsa na akyee-e-kpa-agyi-ro ntuj nsa, amo kékemaa katuŋ koŋkɔ a da kibugyii turum. Né fo ya ke mpasé-rɔ ntuj nsa, mmo katuŋ koŋkɔ moŋ de kelanjéerɔ. Né fo ya ke kanye-ro ntuj nsa, kamɔ katuŋ koŋkɔ-rɔ kiferi na akyee-e-kpa-agyi moŋ lee.

13 Né mo a dëere, né mo a ḥu kabogyii kɔ né oo lee oluŋ dabe dabe-ɔ, né o fuwi awore-rɔ, na o su keŋkeŋ feyɛ, “A waa lę̄ bweetɔ a a sa kaye-rɔ asesɛ, saŋ né Wuribware a mbao nsunoo-o-ro nsa né baa saŋ-ɔ e fore bamɔ mbere-ɔ.”

9

1 Né Wuribware a kaboo nuusepo-ɔ a fore mò kabere-ɔ. Né mo a ḥu kékypɛ-e-kpa-agyi kɔ, na kaa lee soso bo lee da sweere. Né baa sa kemo kemanṭaŋ loorisɛ a safowa-ɔ. **2** Né oo tayɛ kemanṭaŋ amo kanɔ a pone-ɔ, né ebɔɔrɛe a lee kemo-rɔ feyɛ kedækpeetekii a ebɔɔrɛe-ɔ. Né ebɔɔrɛe-ɔ a buŋ kyowé na awore se sa né kibugyii a da. **3** Né akyankyanjk a lee ebɔɔrɛe-ɔ-rɔ ba sweere se, né baa sa bamɔ kebwɛ feyɛ agyapureepu-o. **4** Né baa tɔwɛ gywii bamɔ feyɛ bo ma kan teŋne ɛfa na ayii na keferaagyi kemaa. Amaa baa sa bamɔ kpa feyɛ bo duŋwi sweere se a asesɛ ne bo moŋ de Wuribware a nkyanee-ɔ bamɔ nsɛkpɛenɔ-ɔ. **5** Bo moŋ sa bamɔ kpa feyɛ bo mɔɔ asesɛ, amaa bo dëe duŋwi bamɔ anen-aaa aferi anuu. Akyankyanjk amo ya duŋ fo, a bo gya nee feyɛ gyapureepu-o. **6** Aferi anuu, né akyankyanjk amo maa se ba duŋwi

bamō-ɔ, ba buwi a bō kpa lowi, bamō-ɔ bō maa nya. Ba kpa fεyε bō wu, bamō-ɔ bō maa wu, amaa lowi e lēe bamō ase.

⁷ Akyan̄kyan̄ka-ɔ du nēe fεyε ekpaŋa nē baa waa sira a bō yaa kēnaa-rɔ-ɔ. Bamō aŋu si de atɔ kō ne a du fεyε atanne pipee awurepa-ɔ, nē bamō akatɔ-rɔ du fεyε aseſe lee-o. ⁸ Bamō ipwii du nēe fεyε akyεe lee-o, nē bamō abwanɔ du fεyε ɔfaasε lee-o. ⁹ Nē bō de kεkyan̄se ekaare ne bō de ba kun̄ bamō akaŋ-nō kēnaa-rɔ-ɔ. Nē bamō abaŋbaŋ mō i su nēe fεyε ekpaŋa bwεetɔ a gyiiri itireelaa nē bō de bō naa kēnaa-rɔ. ¹⁰ Bō de nte nē bō de ba duŋwi fεyε agyapureepu-o. Nē bō de kpa fεyε bō dēe duŋwi aſeſe anen̄-aaa aferi anuu. ¹¹ Bō de owure nē o dēere bamō se-ɔ. O dēe o gye Wuribware a mbəɔ-ɔ ɔkō nēe, nē o waa bɔyε. Nē mbeyɔmō mō e gye nē o dēere kēmaŋtaŋ loorise-ɔ se. Heebrii ſeŋsa-rɔ mō kēnyare e gye Abadəŋ, nē Griiki ſeŋsa-rɔ mō e gye Apoliyəŋ, kaase e kaapo fεyε ɔnyerapo.

¹² To, afutɔ gyen̄kpεeſe a kyoŋ. Anyɔ mō bō akatɔ-rɔ a ba.

¹³ Nē kabəɔ ſiyesəpo-ɔ a foře mō kabere-ɔ. Nē mō a nu bōře kō a su lēe atanne pipee lōŋŋəkpa ne o yere Wuribware akatɔ-rɔ-ɔ a apore ana-ɔ-rɔ. ¹⁴ Nē bōře amo a tōwε gywii kabəɔ ſiyesəpo nē o de kabere-ɔ fεyε, “Saŋŋe Wuribware a mbəɔ nna nē baa ŋure bamō Yufraatis bōŋ kεe-ɔ.” ¹⁵ Nē baa saŋŋe mbəɔ nna amo nē baa ŋure bamō-ɔ. Baa waa sira a sa bamō dəŋhwεrεe mō dēe na kake mō dēe na kiferi mō dēe na kasu mō dēe-ɔ na bō mō aſeſe bwεetɔ. Fō ya ke kaye-rɔ aſeſe-rɔ ntuŋ nsa, mbəɔ amo e mō katuŋ koŋko. ¹⁶ Nē baa tōwε anaapo nē

bo te te ekpaŋja sɛ-ɔ kanɔ gywii mo, bo bo akpeŋkeɛ alafa anyɔ.

¹⁷ Ekpaŋja na bamɔ adeeƿo nɛ mo a ɻju-o de kekyaŋsɛ ekaare nɛ bo de ba kuŋ bamɔ akaŋ-nɔ kɛnnaa-rɔ, nɛ e ya pee feyɛ dɛekpa-ɔ, nɛ e bɛɛ i du agyigyi fɛyɛ ɛbɔɔrɛɛ-ɔ, nɛ e bɛɛ i du kakaduro feyɛ kafirewuta-o. Nɛ ekpaŋja-ɔ aŋu du feyɛ afaasɛ aŋu-o. Nɛ dɛekpa na ɛbɔɔrɛɛ na kafirewuta ɛ leɛ bamɔ nnɔ-rɔ. ¹⁸ Nɛ dɛekpa na ɛbɔɔrɛɛ na kafirewuta nɛ aa leɛ bamɔ nnɔ-rɔ-ɔ a mɔɔ aseɛɛ bweɛtɔ bweɛtɔ. Fɔ ya ke kayɛ-rɔ aseɛɛ-rɔ ntuŋ nsa, bamɔ katuŋ koŋko a wu. ¹⁹ Ekpaŋja-ɔ ɛleŋ pɛɛɛ bo bamɔ nnɔ-rɔ nɛɛ na bamɔ nte-ro. Nɛ awɔ aŋu te bamɔ nte-o si, nɛ a taare a a duŋwi aseɛɛ.

²⁰ Nɛ sesɛ dimaadi nɛ baa saŋ, nɛ atɔ mɔ moŋ mɔɔ bamɔ-ɔ, bo saŋ bo moŋ nu bamɔ eyɛɛ kiŋŋi leɛ bamɔ ɛbɔye-rɔ. A kaapo nɛɛ feyɛ bo moŋ yɔwɛ kusuŋ ɔbɔnsam na ikisi nɛ baa ba atanne pipee na afufuri, na kayɔwaa na kɛfɔrɛ na kiyii bo waa-ɔ. Aneŋ a atɔ mɔ moŋ kɛɛ, nɛ a maa nu aseŋ, nɛ a moŋ naa. ²¹ Aneŋ a aseɛɛ-ɔ moŋ nu bamɔ eyɛɛ a bo yɔwɛ aseɛɛ kɛmɔɔ, na bamɔ kakpe na asibɛŋsɛŋ, na bamɔ kakyɛekpa na kanyarekpa kɔwaa, na bamɔ kayu.

10

Wuribware kabɔɔ na wɔrɛ kagyingyii nɛ o de-o aseŋ

¹ Nɛ mo a bɛɛ ɻju Wuribware kabɔɔ dabɛ ko a leɛ soso ɔ ba kaase, na kowɔrɛ a muruwaa mò, na nyiŋkpeŋtaliilii bo mò kuŋu si, nɛ mò akato-rɔ du feyɛ kyɔwɛ-ɔ, nɛ mò ayaa du feyɛ dɛekpa agyabreŋ-o. ² Nɛ oo buŋŋi wɔrɛ bɔɔsɛ kagyingyii

ko ne o de mò kesaree-rɔ-cɔ-rɔ. Ne oo ba mò k*igiyeyaa* bo yera ɔpoo se, ne oo ba mò kebenayaa-cɔ bo yera sweere se.³ Ne oo faa-rɔ kenkej fyε ɔfaasε a su-o. Mò a faa-rɔ kamεε-rɔ-cɔ, ne bware a su-ro gburi gburi iluwi isunoo bo koɔre mò se.⁴ Bware a su-ro lowe-cɔ, ne mo e kpa a n kyoree ketɔ ne bware amo a towε-cɔ. Amaa ne mo a nu boɔre ko a lee soso towε fyε, “Ketɔ ne bware amo a towε iluwi isunoo-o, fo ma kaj lee kemo towε kawu, fo ma kyoree bo beya.”

⁵ Ne Wuribware kaboo ne mo a nu na o yere ɔpoo se, ne o bee o yere sweere se-cɔ a yase mò kigyisesaree bo kyoso.⁶ Ne oo waa Wuribware etan fyε, a maa kyee, Wuribware e sa a ketɔ kemaa gye kee. Ne o yε, “N de Wuribware ne mò kakyna moj de kee, ne oo twee soso na ketɔ kemaa ne ke bo mfεn-cɔ na sweere na ketɔ kemaa ne ke bo mò-rɔ-cɔ kenyare mo e waa etan fyε, a maa kyee, Wuribware e sa a ketɔ kemaa gye kee.⁷ Amaa Wuribware kaboo sunoosepo-cɔ ya forε mò kabere-cɔ, Wuribware e waa ketɔ ne oo kra fyε o waa, ne mbeyamo aa kweer-cɔ, fyε anen ne oo kytowε gywii mò ayaafɔr, ne bo gye mò akyaamee ne baa dee kyena-cɔ.”

⁸ Ne boɔre ne mo a dee nu fyε oo su lee soso-cɔ a towε gywii mò fyε o taa worε kagyingyii-o sa mo. Ne o yε, “Koɔre na fo wo. Worε mo asen bo konε fyε gyabweekyu-o, amaa fo ya nu amo kaasε, a waa fo

preepree.”* ¹⁰ Mo a kɔɔrɛ wɔrɛ amo mo e wo-ɔ, nɛ aa waa mo kano-ro kɔnɛ kɔnɛ feyɛ gyabwɔēkyu-o. Amaa mo a deŋ wo lowe-ɔ, nɛ aa waa mo kame-ro preepree. ¹¹ Nɛ baa tɔwɛ gywii mo feyɛ, “Aa bɛɛ fo feyɛ fo tɔwɛ kɛtɔ nɛ Wuribware a lee bo kaapo fo feyɛ kɛ ɛ waa asɛsɛ nɛ baa lɛɛ kasuro kɛmaa-ro na kade kɛmaa se, nɛ ba sa eſenſa kɛmaa-ɔ na bamɔ awure.”

11

Akyaaamɛɛ anyɔ-ɔ

¹ Nɛ baa sa mo kayii nɛ bo de ba karɛ atɔ-ɔ. Ne baa tɔwɛ gywii mo feyɛ, “Koso na fo karɛ Wuribware suŋkpa na lɔŋŋɔkpa ayaa, na fo karɛ bamɔ nɛ ba suŋ Wuribware mfeŋ-ɔ. ² Amaa fo ma kaŋ karɛ Wuribware suŋkpa a kabuno gyenjkreesɛ-ɔ ayaa, yɔwɛ mfeŋ bo bɛya, a lɛɛ feyɛ baa taa mfeŋ bo sa bamɔ nɛ bo maa suŋ Wuribware-ɔ. Ba waa kɛtɔ kɛmaa bɔyɛ bɔyɛ Wuribware a maŋ-ɔ-ro aferi aduna na anyɔ.

³ Mo ɛ ba mo akyaaamɛɛ anyɔ kɔ a m bo kyoŋwɛ mfeŋ, na baa mare aprakɛɛ bo teŋ bamɔ elaa-re-ro. Na bo tɔwɛ abwareseŋ ɪke kakpeŋ na alafa anyɔ na adusiyɛ maŋ amo-ro.” ⁴ Mfɔɔ ayii anyɔ na mfe-tiritoree njnyɔ nɛ ɪ yere Kaye-ro-asɛsɛ-peɛɛ-bamɔ-Nyanjɛ akato-ro-ɔ yere bo sa akyaaamɛɛ anyɔ amo.* ⁵ ɔdoŋ kɛmaa nɛ ɔ kpa a ɔ tɔɔraa bamɔ-ɔ, amo deekpa ɛ lɛɛ bamɔ nnɔ-ro ɔ kywɛɛ mɔ. Mfaanɛ a kpa-ɔ se, nɛ ba borɔ se a bo bo mɔɔ ɔkɛmaa nɛ ɔ tɔɔraa bamɔ-ɔ. ⁶ Sanj nɛ ba tɔwɛ abwareseŋ-ɔ, bo de eleŋ feyɛ bo tii kpa, na bware ma ba. Ne bo bee

---

* **10:9** Isikiyl 3.3.   * **11:4** Sakariya 4.3, 11-14.

bo de elein, na bo kyurowi ebony-nə nkyu pεεε bo kii mbogya. Nε bo bee bo de elein feyε bo baa aseñ kemaa ne ba kpa-ɔ sweere mə se.

⁷ Bamø ya lowe bamø abwareseñ kotoowε, kabø kpeñse ko e lee kemantən loorisə-ɔ-rɔ a ɔ ba, na ɔ bo kɔ Wuribware akyaamε anyɔ amo, na o gyi bamø se, na ɔ mɔbamø. ⁸ Na bamø afuniŋ di mañ dabε amo mfeñ nε baa da bamø nyanjø Yeesuu bo mera kiyii kpare-abee-rɔ-ɔ a alonjde-ɔ se. Mañ amo keñasenyare e gye Sɔdɔm, nε bo bee ba tεe mò ε Igyipiti-o. ⁹ Nε asesε ne baa lee kasuro kemaa-rɔ na mañ kemaa-rɔ na kade kemaa se, nε ba sa esenja kemaa-ɔ e deerε bamø afuniŋ-o ŋke nsa na kebegya, na bo kine kipure bamø. ¹⁰ Na bamø akatɔ gyi bamø anyɔ lowi si, na bo ke abε atɔ. A lee feyε Wuribware akyaamε anyɔ mɔ ne baa tɔwε abwareseñ-ɔ a taa aworefɔo bwεetɔ bo dønjø asesε ne bo bo kaye mɔ-rɔ-ɔ se.

¹¹ ŋke nsa na kebegya kamεε-ɔ, na Wuribware kyiñji bamø lee lowi-ro. Na kufu nya asesε pεεε ne ba ŋu bamø-ɔ. ¹² Na Wuribware akyaamε anyɔ amo nu bore ko e faa-rɔ a ɔ lee soso, na ɔ tɔwε gywii bamø feyε, “Mon' ba soso mfee.” Bamø adoŋ e yere a bo deerε, na bo ŋu feyε kowore i buŋ akyaamε anyɔ-ɔ se, na ba yo soso. ¹³ Puri amo-rɔ dεε ne sweere e leñkpan kpuŋ kpuŋ kpuŋ. Fø ya ke mañ-ɔ-rɔ ntun kudu, katuŋ koŋko i kpuri. Na asesε ŋkpeñ nsunoo wu. Na kufu nya asesε pεεε ne ba saŋ-ɔ. Na bo kyɔrɔ Wuribware ne ɔ gyε soso a owure-o bo lee mò kedabe ne o de-o si. ¹⁴ To, afutɔ ne a gya se nyɔsepo-ɔ a kyɔŋ. Amaa asasepo-ɔ e ba mbeyɔmɔ.

Kabere sunoosepō-ɔ

15 Né Wuribware kabəə sunoosepō-ɔ a fɔrē mò kabere-ɔ, né ɛborē a su soso kenkeŋ feyε,

“Kaye-rə kεyaaləŋ pεee gyε anε nyaŋpe
Wuribware na Kristoo lee neɛ mbeyəmə.
Na Wuribware gyi kuwure nsu pεee.”

16 Né abresε adunyɔ na ana nε bo te te njuregya-ɔ
sε Wuribware akatɔ-rɔ-ɔ a kpuni aŋurii sun
Wuribware tɔwε fεyε,

17 “Bo-εləŋ-ɔ-kyoŋ-ɔkεmaa-Bware,
fɔ nε fo moŋ de kεlεekaase na kεgyekεe-ɔ,
anε e sa fo aŋse fεyε fɔ a kωare fɔ kεyaaləŋ-ɔ,
nε fɔ a lεŋ kaase fɔ i gyi fɔ kuwure-ɔ.

18 Bo fo mbeyəmə, ndε se awuye iduŋ a fwii fo se.
Amaa mbeyəmə, saŋ a fo fεyε
fɔ kaapɔ bamɔ fɔ kadunjfwii.

San a bεe fɔ fεyε fɔ gyi bamɔ nε baa wu-o aseŋ,
na fo ka fo ayaafɔrε koko, fo akyamεe-ɔ,
na fo asεse nε fo a lee sa fo eyεe-ɔ,
na abresε na nyaagyi nε ba sun fɔ-ɔ.

Né san a bεe fɔ fεyε fɔ kpuri
bamɔ nε ba nyera sweere-ɔ.”

19 Né Wuribware sunkpa nε o bo soso-ɔ a taye, nε
mo a ḥu Wuribware a ɛtan kεdakaa-ɔ mò sunkpa-ɔ
mfεŋ. Né elεelεe a gyi mεlεe mεlεe mεlεe, nε bware
a su-ro gburi gburi gburi, nε sweere a lεŋkpaj
kpuŋ kpuŋ kpuŋ, nε anyiŋkpεŋkyukuriigyi a ba
sweere wɔɔrε wɔɔrε wɔɔrε.

12

ɔkyee na daŋkyam aseŋ

¹ Né mo a ḥu afutə dabe kə soso. ɔkyee kə bo-rə ne kyowə bə mə kaməe, nə oo sa nə o torə se. Na kiferi bə mə aya kaase, nə o buŋ kuwurepa na akyee-e-kpa-agyi kudu anyə te te si. ² O de kame, nə o kpa a o kowə. Né mə kuduŋwi a sa nə oo su.

³ Né mo a bee ḥu afutə kə soso. Mo a ḥu kabə dabe dabe kə ne ku du feyə daŋkyam pipee-o, nə o de aju asunoo na akyorə kudu, nə kuwurepa buŋ buŋ aju-o kekemaa se. ⁴ Fo ya ke soso a akyee-e-kpa-agyi-o-ro ntui nsa, daŋkyam-ɔ a ba mə kate bə gyiiri katuŋ koŋko lee soso twəe bə kyoŋwə sweere se. Né oo yere ɔkyee amo akatə-rə, na mə ya deŋ kowə a o nya wə mə kayaagyi-o puri-ro. ⁵ Né ɔkyee amo a kowə gyi nyansə, nə o ba a o bə ba mə kəyaalen bə deere kaye-rə aseɛɛ pɛɛɛ se, na o ma su ɔko se. Amaa nə baa ḥwaa kayaagyi-o taa yaa Wuribware ase mfəŋ nə o te mə kuwuregya-ɔ se-ɔ. ⁶ Né ɔkyee-ɔ a sere yə kimukee-ro mfəŋ nə Wuribware a kyə ləŋŋə bə yera mə-ɔ. Mfəŋ nə ba deere mə se ḥke kakpeŋ na alafa anyə na adusiyē.

⁷ Né kena a ba soso mfəŋ. Wuribware kabə bresɛ nə ba təe mə ε Maakəl-ɔ na mə kaməe-rə awuye-o, na daŋkyam-ɔ na mə kaməe-rə awuye-o a kə kena. ⁸ Né Wuribware a mbəɔ-ɔ a kə gyi daŋkyam-ɔ na mə kaməe-rə awuye-o gyi si, nə baa gya bamə lee soso mfəŋ. ⁹ Daŋkyam-ɔ aŋasenyare e gye “Kowə-nə-ɔ-penna-səsə-dədaa-ɔ,” na “Obənsam” na “Sətanə” na “Kaye-rə-aseɛɛ pɛɛɛ-ɔpennapo.” Baa twəe mə aa mə kaməe-rə

awuye-o bo kyoŋw  sw ere se. ¹⁰ N  mo a nu bore
a su keŋkeŋ l  s so fey ,

“N ee f raa, an  ny pe Wuribware a bo m r we
m  as se,
na o g i m  kuwure-o,
n  Kristoo n  oo lee-o a nya k yaale .
K e , baa twe  m  n    d e  y re  Wuribware ase
  por  an  kos be -ana fey  baa waa b ye -o
bo kyoŋw  sw ere se.

¹¹ An  kos be -ana amo a k  g a m .
K et  se n  baa taare g a m -  e gy  fey 
kasannegyii-o a w u, n  m  mbogya a w e  sw ere,
n  baa y re  bam  ase  timaa-o k t we -r 
keŋkeŋ,
n  bo y  kasannegyii-o si k gya, n  bam  ya w u,
a b  kikine m  na bo ky na.

¹² Am se , s so na m ne n  m ne te mf  - ,
m n ' sa a m ne ak t  g i.

Amaa mb y mo a w a le  a bo sa as se
na k t  k maa n  k  bo sw ere se na  p o -r - .
A le  fey   b onsam a le  s so ba m ne ase sw ere
se.
K adunfwii n  o de mb y mo-  k y  b weet ,
a le  fey  o ny  dam en se fey 
m  san  mo  le    k y .”

¹³ Da kyam-  a bo sa se fey  baa twe  m  bo
ky we sw ere se- , n   o m raa se   s re    g a
 ky   n   o k ow  g i ny se- . ¹⁴ N  baa sa  ky  - 
aba ban  k  ne a du fey  olu  lee-o, na   nya
fuwi y  m  kw er kpa kimukee-ro mf   n  ba
de re  m  se nsu nsa na k begya, na da kyam n 

mò keñasenyare bëe kë gye “Kowɔ”-ɔ ma nya kra mò. ¹⁵ Në dañkyam-ɔ a kpuu nkyu lëe mò kanɔ-rɔ, né kufwiiri a twee, na kë nya taa ɔkyee-ɔ nare. ¹⁶ Amaa né swéere a kya ɔkyee-ɔ-rɔ, a lëe feyε swéere a nuu nkyu né ɔ ya lëe dañkyam-ɔ kanɔ-rɔ-ɔ pεεε. ¹⁷ Në dañkyam-ɔ duŋ a fwii ɔkyee-ɔ se, né oo yø ya kɔ ɔkyee-ɔ mò gyi-ana pεεε. Bamɔ e gye bamɔ né bo gya Wuribware a mbraa-ɔ se, né bo de Yeesuu a aseŋ-ɔ-rɔ ba tɔwë amo keñkenj. ¹⁸ Në dañkyam-ɔ a yere ɔpoo kεε.

13

Kabɔ kpeñse né kaa lëe ɔpoo-rɔ-ɔ

¹ Në mo a nju kabɔ kpeñse kɔ a lëe ɔpoo-rɔ ka ba, na ka de akyɔrɛ kudu na aju asunoo, na awurepa buŋ buŋ akyɔrɛ-ɔ kékemaa se. Në baa kyoree keñasenyare né kë e kaapɔ feyε kabɔ amo na Wuribware ta-ɔ bo kyena kamɔ aju-o kékemaa se. ² Kabɔ né mo a nju-o du feyε mpasɛ wuye, né kamɔ ayaapapaa du feyε puroŋ dabe lee-o. Në kamɔ kanɔ du feyε ɔfaase lee-o. Në nkée dankyam-ɔ a taa mò fɔŋfɔŋ kuwure na mò keyaaleŋ bwëetɔ né o de-o bo sa mpasɛ wuye-o. ³ Kabɔ amo a aju-o kokoŋkɔ du feyε bamɔ a ñe këmo këpaŋ-ɔ, amaa këmo lɔ-ɔ a kyɔ wu. Në kaye-ɔrɔ asesɛ pεεε eyee a kpeñ bamɔ, né baa gya mpasɛ wuye-o si. ⁴ Në asesɛ a sun dankyam amo, a lëe feyε oo taa mò keyaaleŋ-ɔ bo sa mpasɛ wuye-o. Në baa sun mpasɛ wuye-o gbaa tɔwë feyε, “Nse e gyε né o ta feyε mpasɛ wuye mɔ? Nse e gyε né o taare a o kɔ gya mò? Òko moŋ bo-rɔ!” ⁵ Në mpasɛ wuye-o a nya kpa tɔwë adabedabesɛŋ kaapɔ mò eyee, na o saare

Wuribware tɔwε feyε mò aa mò ta. Né Wuribware a sa nē mpasę wuye-o kεyaaleŋ amo moŋ kyɔ aferi aduna na anyɔ, na ɔ waa mò kεpre. ⁶ Né ɔɔ da Wuribware yii, nē ɔɔ bεe da mò kεnyare na mfεŋ ne o te-o na bamɔ ne bo bo sɔsɔ-ɔ pεee yii. ⁷ Kpa da feyε mò aa Wuribware asεsε kɔ, na o gyi bamɔ se. Né ɔɔ nya asεsε nē baa lee kasuro kεmaa-rɔ na maŋ kεmaa-rɔ na kadε kεmaa se, nē ba sa εεnsa kεmaa-ɔ se kεyaaleŋ. ⁸ Na kayε-rɔ asεsε pεee sunj mpasę wuye-o, amo ɔkεmaa nē kasannegyi nē baa mɔɔ-ɔ a kyoree mò kεnyare waa wɔrε ne ɔ kaapo ɔkεmaa nē o de ɳkpa na kukyure nē a moŋ de kεε-ɔ-rɔ pεee nē Wuribware a dεε tweε kayε-ɔ. ⁹ Mɔn' lɔŋ ɛsεbɔ a mɔn' nu!

¹⁰ Bamɔ ne bo bware sa kεkra-ɔ,
adɔŋ e kra bamɔ a bo yaa anya kusuŋ-no.
Bamɔ ne bo bware sa kεpaŋ-ɔ,
kεpaŋ-nɔ nē ba wu.*

Amo-ɔ pεee bware feyε Wuribware asεsε nyite awɔrefɔɔ-rɔ, na bo sa a bamɔ kokoɔregyi-o waa leŋ.

Kabɔ kpeŋsε nē kaa lee sweere-ɔ

¹¹ Né mo a bεe ɳu kabɔ kpeŋsε kɔ, na ka daree sweere-ɔ. Ka de akyore anyɔ feyε sanne lee-o, nē ka sa seŋsa feyε dankyam-ɔ. ¹² Né kaa kperi mpasę wuye-o na mò kεyaaleŋ se yere kayε-rɔ asεsε pεee feyε bo sunj mpasę wuye amo nē baa ɳe mò aŋu-o kokoŋkɔ nē kεmo lɔ-ɔ a wu-o. ¹³ Kabɔ amo gbaa a waa afutɔ na akpeŋyeetɔ bweetɔ.

---

* **13:10** Yεremeya 15.2.

Né amo akó e gyé feyé kaa sa né deekpa a leé soso ba sweere asesé akato-ró. ¹⁴ Né kaa penna kayé-ró asesé péesé bo leé akpenyeetó né kaa yere mpasé wuye-o ayaa-ró waa-c sé. Né kabó-c a tawé gywii kayé-ró asesé péesé feyé bo ba kefore bo seri kótókó né kaa leé mpasé wuye né baa njé mò kuru kóñkó né kemo ló-c a wu-o. ¹⁵ Né kabó amo a nya kpa, né kaa fwii njé waa kefore né kaa leé mpasé wuye-o emorobó-ró, né kaa nya nkpa. Né kaa sa kanó feyé bo mao okemaa né oo kine kamó kusuñ-o. ¹⁶ Né kabó amo a yere abrése na nyaagyi, na ato awuye na atiripo, na agyi na anya, feyé bo kyañ bamó agyiselókwéε-ró béesé bamó nsékpéenó nkyanéé. ¹⁷ Okó moñ de kpa feyé o fe ato béesé o sso ato, amo baa kyañ mò kigyiselókwéε-ró béesé mò kasékpéenó kakyaneé. Kakyaneé amo e gyé kabó amo kenyare béesé akyoreegyi né a yere bo sa mò kenyare-c. ¹⁸ Okó i de kanyiasen, o taare a o nu kabó amo akyoreegyii-o kaase, a leé feyé a yere bo sa nyiñkpasé kenyare néé. Akyoreegyii amo e gyé alafa asiye na adusiyé na asiye (666).

14

Kasanneygyii-o na mò anarebεεpo

¹ Né mo a deere, né mo a njú kasannneygyii-o yere Siyəñ kēbēe-c sé. Mò aa anyare nkpeñ kelaña na aduna na ana (144,000) né baa kyoree mò aa mò sé anyare bo dəñjəo bamó nsékpéenó sé-c e yere mfəñ. ² Né mo a nu bōrē kō a su leé soso feyé awuriwuri-o, béesé feyé bware a su-ro gburi gburi-o. Bōrē amo a bēe su néé feyé kwañgyi adapó kō a da ikwañgyi ba soori-o. ³ Né anyare

ηkpę̄j kęlafa na aduna na ana amo yę̄rę kuwure-gya-č na mbę̄ nna-č na abrę̄sę̄-č akatę̄-rę̄ ba waa kilij popwę̄s kę̄ nę̄ əkō moŋ bo-řę̄ nę̄ ɔ taarę̄ a o suye-o, amo anyare ηkpę̄j kęlafa na aduna na ana amo nę̄ kasannegyili-o a morowę̄ bamę̄ lę̄s kaye-řę̄ asę̄s pę̄s-řę̄-č wore. ⁴ Bamę̄ a gyę̄ anyare nę̄ bo moŋ nyi akyę̄-č sę̄-č, bamę̄ mfaanę̄s-č e gyę̄ nę̄ bo gya kasannegyili-o sę̄ tōj kęmaa nę̄ ɔ yę̄-č. Bamę̄ nę̄ ɔ̄ gyę̄ ηkpę̄s morowę̄, nę̄ ɔ̄ taa bamę̄ bo waa Wuribware na mđ fən̄fən̄ kęsareę̄-řę̄-č nę̄s. ⁵ Bo moŋ tę̄s ba ayę̄ba kake ηko sę̄. Nę̄ bo bę̄s bo moŋ de kębę̄yę̄ kę̄.

Wuribware mbę̄ nsa ko

⁶ Nę̄ mo a bę̄s ηu Wuribware kabę̄s kę̄, na o fuwi afwii-ro, nę̄ baa suŋ mđ bo kyoŋwę̄ feyę̄ ɔ tōwę̄ asę̄ timaa bo lę̄s ηkpę̄ na kukyure nę̄ a moŋ de kę̄-č sę̄ gywii asę̄s nę̄ baa lę̄s kasuro kęmaa-řę̄ na maŋ kęmaa-řę̄ na kade kęmaa sę̄, nę̄ ba sa ęseŋsa kęmaa-č. ⁷ Nę̄ ɔ̄ faa-řę̄ tōwę̄ feyę̄,

“Mon' bu Wuribware, na mon' kyorę̄ mđ kędabę̄-č,
a lę̄s feyę̄ saŋ a fo feyę̄ o gyi sę̄s dimaadi asę̄.
Mon' suŋ mđ nę̄ ɔ̄ twę̄s sosos na kaase
na ɔpoo na ębony-nə nkyu-o.”

⁸ Nę̄ Wuribware kabę̄s nyɔsę̄po a gya kabę̄s
gyę̄ŋkpę̄s-č sę̄, na ɔ tōwę̄ feyę̄, “Baa kpuri opuri-
makyę̄s dabę̄ nę̄ ba tę̄s mđ ε Babilon-č. Mđ ya sa
ne kaye-řę̄ asę̄s pę̄s kpa mđ asę̄ bweę̄tę̄, na bo
moŋ taare kine mđ, feyę̄ anę̄ nę̄ ɔtabwę̄s-č maa
taare a o kine nta-č.”

⁹ Nę̄ Wuribware kabę̄s sasę̄po a gya kabę̄s
gyę̄ŋkpę̄s-č na kanyɔsę̄po-č sę̄, na ɔ tōwę̄ keŋkenę̄

feyε, “A waa lεŋ a sa ɔkεmaa nε o suŋ mpasε wuye-o na kεfɔrε serisε nε kaa lεŋ mò-ɔ, na mò nε baa kyan̄ kabɔ-ɔ kakyanεe-ɔ bɔ dəŋjɔ mò kasɛkpεenɔ bεεε mò kigyiselɔkwεε-rɔ sε-ɔ.

10 Wuribware duŋ a fwii bamɔ sε, nε o gyiiri bamɔ kεsεbɔ. A du nεfεyε anεŋ a sεsε-ɔ a nuu nta lεŋlεŋsε-ɔ. Anεŋ a nta-ɔ ε waa preepree mò kame-ro. Ba ba kafirewuta a bɔ dεe bɔ kywεε bamɔ, na ka ma duŋ, Wuribware a mbɔɔ-ɔ na kasannegyii-o akato-rɔ, na bɔ gyi awɔrefɔɔ bwεetɔ.

11 Deekpa amo nε ɔ kywεε bamɔ-ɔ ebɔɔrεe ε yɔ soso, na ε maa yɔwε kake ɳkɔ sε daa. ɔkεmaa nε o suŋ kabɔ-ɔ na kεtɔ serisε nε kaa lεŋ mò-ɔ, bεεε ɔkεmaa nε baa kyan̄ kabɔ-ɔ kakyanεe bɔ dəŋjɔ mò sε-ɔ maa nya mò eyεε a ɔlεŋ deekpa-ɔ-rɔ kanye na mpasε pεεε.”

12 Amo-ɔ sε-ɔ, Wuribware asεsε pεεε nε bɔ gyi mò mbraa sε-ɔ, nε ba kya sε ba kɔɔrε Yeesuu ba gyi-i-o, kεtɔ nε mo ε tɔwε-ɔ ε gye feyε bɔ nyite gyi awɔrefɔɔ.

13 Nε mo a nu bore kɔ a lεŋ soso tɔwε feyε,
 “Kyɔrεε feyε,
 ‘Bamɔ nε ba wu lεŋ mbεyɔmɔ bɔ yɔ, na bɔ moŋ yɔwε
 anε nyaŋpε Yeesuu si kεgya-ɔ ε nya ɳyure.’ ”

Nε Wuribware a kufwiijε-o a bεŋjaa feyε,
 “Kaseŋtiŋ nε. Bamɔ asuŋ keŋkeŋ nε baa waa-ɔ
 sε-ɔ,
 ba nya amo kukyure kɔnε, a lεŋ feyε
 Wuribware i nyiŋji asuŋ timaa nε baa waa-ɔ
 sε.”

Sweerē se adəorətə kékpa

14 Né mo a deere, né mo a nyu kowore fufuri. Oko te kowore-ɔ se, na o du feyε ane dimaadi-o,* na o buŋ atanne pipee kuwurepa, na o de loogyi yayase ko mò kesaree-rɔ. **15** Ne Wuribware kabɔɔ ko a lee Wuribware suŋkpa soso mfenj, né oo faa-rɔ keŋkeŋ bo kyonjwe mò né o te kowore-ɔ se-ɔ feyε, “Taa fo loogyi-o bo tɛnje fo adəorətə, a lee feyε adəorətə-ɔ kekpabee a fo, né sweerē se a atɔ-ɔ pεee mɔ a pee, né aa fo feyε fo kpa amo.” **16** Mfenj-ɔ, né mò né o te kowore-ɔ se-ɔ a teyi mò loogyi-o bo kyonjwe sweerē se, né oo tɛnje mò se a atɔ-ɔ pεee.

17 Né mo a bεe nyu Wuribware kabɔɔ ko a lee Wuribware suŋkpa mfenj, na mò-ɔ mɔ de loogyi yayase anej dεe. **18** Ne Wuribware kabɔɔ ko né mò-ɔ mɔ mò e deere ləŋŋɔkpa a dækpa-ɔ se-ɔ a lee ləŋŋɔkpa-ɔ ase ba, né oo faa-rɔ keŋkeŋ bo kyonjwe Wuribware kabɔɔ né o de loogyi yayase-ɔ tɔwε feyε, “Ba fo loogyi-o bo tee kaye-rɔ a bobe ayii agyi-o, a lee feyε aa pee.”* **19** Amose se-ɔ né Wuribware kabɔɔ-ɔ a teyi mò kesaree bo kyonjwe sweerē se, né oo tee bobe agyi-o, né oo twεe amo waa kemaŋtaŋ dabε né ke bo Yerosalem nlaŋbεe-ɔ-rɔ, na Wuribware nya sa a bo kyikye amo se, na ketɔ kaapo feyε mò dun a fwii abɔyewaapo se. **20** Amose se-ɔ né baa kyikye kyikye bobe agyi amo se kemaŋtaŋ dabε-ɔ-rɔ, né mbogya a lee bweetɔ bo waa feyε kufwiiri-o, né kemo ɛswεe a fo emayere alafa anyɔ, né kemo keŋ i mwiire sesε sɔswee kemaa mɔ.

---

* **14:14** Daniyal 7.13.

* **14:18** Isaya 63.3; Yowel 3.13.

15

Aneñ ne aseñ asunoo ne a gye kεε-ɔ a lee a waa-ɔ

¹ Né mo a ñu afutə dabə dabə kó soso né a kyɔ, né a kpəñ eyee-ɔ. Wuribware mbɔɔ nsunoo né ɔkemaa de aseñ kɔŋkɔ-ɔ yere. Amo e gyε lalalowε lee-o, a lee feyε amo ya lowε, Wuribware kadunjfwii e lowε. ² Né mo a ñu kətə né ku du feyε ɔpoo, né o da diñj, né o tore se feyε diki-o, na o kywεe feyε dækpa-ɔ. Aseñ kó yere ɔpoo amo kεε. Mo a ñu feyε bø gyε bamø né baa kine kusuj mpasε wuye-o na mó kətə serisε né kaa lee mó-ɔ, né baa kine feyε bø kyanj mó kenyare kakyaneε bø dəñjø bamø se-ɔ. Né bø yere bø de ikwanjyi né Wuribware a sa bamø-ɔ. ³ Né ba waa kiliñ né ku du feyε kiliñ né Wuribware keyaafɔrε Mosis a waa bø kye Igypiti awuye-o.* Ké gyε kiliñ né kasannegyii-o a sa bamø-ɔ, né ba waa. Ba waa nee feyε,

“Bo-eleñ-ɔ-kyoñ-ɔkemaa-Bware,
 kεe aneñ né fo kyɔ, né fo awaase e kpəñ eyee-ɔ.
 Emañ emañ pεee Owure,
 kεe aneñ né fo ekpa bware, né e gyε
 kaseñtiñ-ɔ.

⁴ Wuribware, nse e gyε né o maa sere fo,
 né o kine kɔkyorɔ fo bø lee kədabə né fo de-o
 si?

Fo wore e gyε ɔkpεyaa,
 a lee feyε kaye-rɔ aseñ pεee e ba
 a bø bø kpuni aŋjurii fo ayaa-rɔ,
 na bø suŋ fo, a lee feyε baa ñu

---

* **15:3** Mb̄raa kεb̄esa 32.1-43.

feyε fo awaasε gyε kaseŋtiŋ nεe.”

⁵ Amo-ɔ kamεε-ɔ nε mo a ɳu Wuribware sunkpa ne ɔ bo soso-ɔ. Ne kekyan ne etaŋ a kedadaa-ɔ yere-ɾə-ɔ a taye.* ⁶ Ne Wuribware a mbɔɔ nsunoo ne bo de aseŋ asunoo-o a lee sunkpa-ɔ-ɾə, na bo buŋ kyefuri ekaare pareparepare ne e tore se-ɔ, ne baa ba atanne pipee ekeresεsε bo teŋ teŋ akan se. ⁷ Ne mbo nna-ɔ-ɾə ɔko a sa Wuribware a mbɔɔ-ɔ ɔkemaa atanne pipee kakyansegyii. Nkyansegyii-o kakemaa, nta preepreesε ya borɔ, ne ɳ yere bo sa Wuribware ne o maa wu daa-ɔ kadunjfwii. ⁸ Ne Wuribware kedabε na keyaaleŋ a sa ne ebɔɔrεe a borɔ mɔ sunkpa-ɔ, na ɔko moŋ taare lweero mfεŋ bo fo saŋ ne Wuribware mbɔɔ nsunoo-o a baa asen asunoo-o lalalowε pwεε-ɔ.*

16

Ketɔ nε kaa waa saŋ ne Wuribware mbɔɔ nsunoo-o a twiiri nta preepreesε-ɔ lee nkyansegyii-o-ro-o

¹ Ne mo a nu bore ko a lee Wuribware sunkpa-ɔ-ɾə ɔ sa seŋsa o gywii Wuribware mbɔɔ nsunoo-o feyε, “Mon' ya twiiri nta preepreesε ne ɳ yere bo sa Wuribware a kadunjfwii-o, ne m bo nkyansegyii isunoo-o-ro-o wee sweere se.”

² Ne kabɔɔ gyenkpεεsε-ɔ a ya twiiri mɔ lee-o wee sweere se. Ne elɔ dabε gyagyasε a teŋŋε asεsε ne bo de mpasε wuye-o kenyarε bamɔ nsekpeenɔ se

---

* **15:5** Keleę Igyipiti 25.10-22; 26.1-35.   * **15:8** Keleę Igyipiti 40.34-35; 1 Awure 8.10.

bεεε bamø agyiseløkwεε-rø-ɔ, nε ba suŋ kεtø serisε ne kaa lεe mpasε wuye-o.

³ Nε kabøø nyøsepø-ɔ a twiiri mø lee-o wεe øpøø se. Nε nkyu a kii fεyε mbogya kuri-o. Nε kεtø kemaa ne ke bø nkyu-o-ro-o a wu.

⁴ Nε kabøø sasøpø-ɔ a twiiri mø lee-o wεe øboŋ na atiribu pεεε-rø, nε amo-rø nkyu-o pεεε a kii mbogya. ⁵ Nε mo a nu Wuribware kabøø nε ø deere nkyu pεεε se-ɔ a tøwε fεyε,

“Fø a gyi asεsε asεŋ kpa se,
fø nε fo gyε Bøye-ko-møŋ-te-mø-se-Bware-ɔ,
ne fo a kyεna lεe harεe dεdaa-ɔ.

⁶ A lεe fεyε bamø ya sa nε Wuribware asεsε
na mø akyamεε mbogya a twiiri wee.
Amøse se-ɔ fø a sa bamø mbogya fεyε bø nuu.
Amø nε a bware fεyε bø sa bamø-ɔ dεε nε baa
nya-ɔ.”

⁷ Nε mo a nu børe kø a lεe løŋŋøkpa-ɔ fεyε,
“Ehεεεŋ, Bo-eleŋ-ɔ-kyøŋ-ɔkemaa-Bware!
Fø asεŋ kigyi bu asεsε kεpø gyε kasεntin!”

⁸ Nε kabøø nasepø-ɔ a twiiri mø lee-o wεe kyøwε se, nε baa sa kyøwε kpa fεyε mø agyabren na kipenøpeŋ kywεε asεsε. ⁹ Nε kyøwε kipenøpeŋ a kywεε bamø. Nε baa da Wuribware yii, a lεe fεyε mø e gyε nε o de asεŋ mo se keyaalen. Amaa bø moŋ kiŋŋi lεe bamø øbøye-rø, na bø kyørø Wuribware a kεdabø-ɔ.

¹⁰ Nε kabøø nuusepø-ɔ a twiiri mø lee-o wεe mpasε wuye a kawuregya-ɔ se. Nε kibugyii a da

mò sweere-ɔ se, nè asesè a duŋwi bamò nnø bo lèe anej nè a bo bamò gya-ɔ se. ¹¹ Nè baa da Wuribware nè o bo soso-ɔ yii bo lèe bamò elø na anej nè bamò nyowore bo bamò gya-ɔ se. Amaa bo moŋ kiŋji lèe bamò ékpa bøyé nè bo gya se-ɔ se.

¹² Nè kabøo siyesepo-ɔ a twiiri mò lee-o wee Yufraatis boŋ-ɔ se. Nè boŋ-ɔ pøee a wøre-rø fonfonfon, na awure nè ba lèe kyøwø leekpa a kebegya-ɔ nya nya kpa borø-rø kyoŋ. ¹³ Nè mo a ḥu ibrisi esa kɔ nè i du feyε aprøm-ɔ, nè emø okemaa a lee dankyam-ɔ kanø-rø na mpase wuye-o kanø-rø, na øko nè o ba ayeba feyε ø gyø Wuribware a akyaamee-ɔ øko nee-ɔ kanø-rø. ¹⁴ Anej a ibrisi mo moŋ bo dan pøee, amaa øe taare a ø waa atø ne a kpeŋ eyee, nè a sa a kufu nya asesè-ɔ. Nè ibrisi amo ø kaa ø yø kaye-ɔ awure-o pøee ase, na ø kpøwø bamò bo gyanjø a bo waa siraagywii kaké dabe nè bamò aa Bo-eleŋ-ɔ-kyøŋ-økemaa-Bware ø kɔ kønaa-ɔ.

¹⁵ Nè mo a nu bore kɔ a tøwø feyε, “Mon' laato a mon' nu! Mo i fu-ro a m ba feyε oyu-o! Okemaa nè ø kra idi a ø kyøna køø mò atø buŋse se, na ø ma nya narø keteboŋburoŋ na ipeere nya mò lamaŋ-nø-ɔ ø nya nyure.”

¹⁶ Nè ibrisi amo a kpøwø awure-o bo gyanjø toŋ kɔ nè Heebrii seŋsa-rø ba tøe ε Aamagadøŋ-ɔ.

¹⁷ Nè kabøo sunoosepo-ɔ a twiiri mò lee-o bo kyoŋwø awore-rø. Nè bore a su keŋkeŋ lèe kuwuregya nè kε yere Wuribware sunkpa-ɔ feyε, “Keto a lowe!” ¹⁸ Nè eleeløe a gyi meløe meløe meløe, nè bware a su-ro gburi gburi gburi, nè sweere a lenkpan kpuŋ kpuŋ kpuŋ. Lèe san nè Wuribware a

tweē s̄es̄-ɔ, sweērē k̄elēkpāj kō mōj t̄eē lējkpañ na kō kyō anēj a sweērē k̄elēkpāj-ɔ. ¹⁹ Nē mañ dabe nē ba t̄eē mō e Babilōñ-ɔ a ke-ro ntūñ nsa, nē kayē-ro a ēman-ɔ p̄ees a nyēra. Wuribware a nyinji Babilōñ na mō ékpa b̄oyē nē oo gya s̄e-ɔ se, nē oo sa nē oo nuu nta p̄eeprees nē ñ yērē bo sa mō, Wuribware, kadunfwii-o. ²⁰ Nē ikwii p̄ees yii, nē abēe p̄ees a ñaa. ²¹ Nē anyiñkpeñkyukuriigyi dabē dabē kō nē amo dwii kyō afore dabē dabē-ɔ a lee sōsō bo lee da asēsē se. Nē baa da Wuribware yii, a lee feyē anyiñkpeñkyukuriigyi a ba bwēetō, nē aa waa bamō kufu.

17

Opurimakyēe dabē kō-ɔ

¹ Nē Wuribware mbōo nsunoo nē bo de nkyansegyii-o-ro ɔkō a ba mō asē bo tōwē feyē, “Ba, na ñ kaapo fo anēj nē ba gyiiri opurimakyēe dabē-ɔ k̄es̄ebō-ɔ. Opurimakyēe-ɔ yērē bo sa mañ dabē kō nē baa pwēe bo meraa ẽboñ bwēetō-ɔ. ² Mō e gye mō nē mō aa kayē mō-rō a awure-o maa se ba waa kakyēekpa-ɔ. Kayē mō-rō a asēsē-ɔ ē kpa mō bwēetō, nē bo maa taare a bo kine mō, feyē anēj dēe nē ɔtabwēepō maa taare a o kine nta kunuu-o.”

³ Nē Wuribware a kufwiijē timaa-o a ywēe mō se, nē Wuribware kabō-ɔ a sōrō mō yaa kimukee-ro, mfeñ nē mō a ñu ɔkyēe kō te kabō pipee kō nē baa kyōrēe anyare b̄oyē nē a saare Wuribware-ɔ bo dōñjō mō s̄e-ɔ se. Kabō amo de aju asunoo na akyōre kudu. ⁴ Nē ɔkyēe-ɔ bun atō pipee na atanne pipee mpini na agyito tōresēsē. Nē akukye-ro ntāngyii damēnañse tōresēsē maa mō

ata buŋse pεεε se. Nε o de atanne pipee kotořenkyu mò k̄esaree-rɔ. Ata bɔyε k̄emaa te-ro, nε a yere bo sa kanyarekpa nε oo waa-ɔ. ⁵ Nε baa kyoree kenyarek qo nε ɔko moŋ nyi k̄emo kaase-ɔ bo dəŋŋɔ mò kasekpeenɔ se, feye, “Babilɔŋ manj dabɛ-ɔ, apurimakyee na kaye mɔ-rɔ a ata nε a de iyisi-o pεεε bamɔ nyi.” ⁶ Nε mo a ɳu feye ɔkyee amo a nuu nta bwee. Nta nε oo nuu-o gyε Wuribware asese nε baa mɔɔ bo lεe anεn nε bo moŋ kine kegya Yeesuu si-o si a mbogya-ɔ. Mo a ɳu mò-ɔ, nε eyee a kpeŋ mo bweetɔ.

⁷ Nε Wuribware kaboo-ɔ a bise mo feye, “Emene se ne eyee a kpeŋ fo?” Nε o ye, “Mo e tɔwε ɔkyee-ɔ na kabɔ nε o sɔ ɔkyee-ɔ, kabɔ nε o de anju asunoo na akyore kudu-o, akweerɔsen a n gywii fo. ⁸ Kabo amo nε fo kεe mbeyɔmɔ-ɔ, nsan-ɔ baa ɳu kamo, nε mbeyɔmɔ feraa kaa wu, amaa ka lεe k̄emantaj looris-ɔ-rɔ, na a maa kyee ba mɔɔ kamo. Asese nε bo te kaye mɔ-rɔ, nε Wuribware moŋ kyoree bamɔ anyare bo waa asese nε bo de ɳkpa na kukyure nε a moŋ de kεe-ɔ wɔre-ɔ-rɔ haree pwεε nε oo dεe tweε kaye-ɔ, bamɔ ya ɳu kabɔ na ka lεe k̄emantaj-ɔ-rɔ, eyee e kpeŋ bamɔ pεεε. A lεe feye kabɔ-ɔ dεe ka bo-rɔ, nε mbeyɔmɔ feraa kaa wu, amaa ka bεe ka ba ɳkpa-rɔ.

⁹ Fo i nyi aseŋ, fo i nu ata mɔ kaase. Anju asunoo-o yere bo sa abee asunoo nε ɔkyee-ɔ te si-o nee. Nε anju asunoo-o bεe a yere bo sa awure asunoo-o. ¹⁰ Awure asunoo-o-ro anuu a kpuri, nε ɔkɔŋkɔ saŋ o gyi kuwure, nε ɔko nε oo saŋ-ɔ moŋ tεe ba. Mò ya ba, o gyi kuwure kafoŋfwεe nee. ¹¹ Nε kabɔ nε ka dεe ka bo-rɔ, nε mbeyɔmɔ feraa kaa wu-o, yere bo

sa owure buruwasepo-o. Né o gya asunoosepo-o se, né kētə ya waa kafwē, o wu kpuri.

12 Akyōrē kudu né fo a ḥu-o yērē bō sa awure kudu né bō moŋ tēe lēe gyi kuwure-o, amaa bō saŋ ba sa bamō keyaaleŋ feyē bō gyi kuwure kabō amo ase dəŋhwērē kōŋkō. **13** Awure kudu mō pēee de mfēerē kōŋkō nee. Bamō keyaaleŋ né baa nya-o pēee, ba taa a bō bō sa kabō-o nee. **14** Né bamō aa kasannegyii-o e kō kēnaa. Amaa kasannegyii-o na aseſe né oo tēe, né oo lee bamō, né bō gya mō sē kasēntiŋ-o e kō a bō gyi bamō sē. A lēe feyē kasannegyii-o e gye anyanpe-rō nyaŋpe na awure-ro owure.”

15 Né Wuribware kabō-o a bēe tōwē gywii mo feyē, “Ebōŋ né fo a ḥu, né opurimakyēe-o te emō kēe-o yērē bō sa aseſe bweetō né baa lēe kasuro kēmaa-rō na kadē kēmaa sē, né ba sa esenja kēmaa-o. **16** Akyōrē kudu né fo a ḥu-o na kabō-o i kisi opurimakyēe-o. Ba bunjī mō kētō kēmaa né o de-o, na bō yōwē mō kētēbōŋburōŋ bō nare, na bō wo mō, na ḥkee bō kywēe mō tōŋ kēmaa né aa saŋ-o deekpa-rō. **17** A lēe feyē Wuribware a sa né baa tii abee sē, na bō waa kēmo né o kpa-o, na bō taa bamō keyaaleŋ-o sa kabō-o, na o bō gyi kuwure bō fo saŋ né aseŋ né Wuribware a tōwē-o a waa kasēntiŋ-o. **18** Opurimakyēe né fo a ḥu-o yērē bō sa maŋ dabē né mō owure i gyi kayē mō-rō awure awure pēee mō sē kuwure-o nee.”*

18

Anęŋ né Babilōŋ maŋ a kpuri-o

---

* **17:18** Daniyel 7.19-25.

¹ Amo-ɔ kamεε-ɔ, ne mo a bεε ḥu Wuribware kabɔɔ kɔ, na oo lεε soso ɔ ba. O de kεyaaleŋ bwεetɔ kεtɔ kεmaa se. Ne anεŋ ne ɔ tɔre se bwεetɔ bwεetɔ-ɔ se-ɔ, oo sa ne sweere se pεee a laŋjε-rɔ.
² Ne oo faa-rɔ keŋkeŋ feyε,

“Oo kpuri. Babilɔŋ man dabε a kpuri ooo.

Mbeyɔmɔ feraa, oo kii kεtaakpanj
 ne ibrisi na ntimani naa-rɔ-ɔ,
 mfeŋ ne mbogyi ne ba kisi bamɔ kowɔ-ɔ bo.*

³ A lεε feyε kayε-rɔ ndε se awuye pεee
 a nuu opurimakyεe a nta-ɔ.
 Mò nta amo a sa ne kayε-rɔ awure pεee
 a kpa mò bwεetɔ.

Ne bamɔ aa mò a di,
 ne baa waa kakyeekpa.

Ne mò tɔkpa ne ɔ mon de kεe-ɔ
 a sa ne kayε-rɔ ayawogyipo a nya bamɔ eyee.”

⁴ Ne mo a bεε nu bɔrε ko a lεε soso feyε,

“Mo asεε eee, mon' lee ba ooo, mon' lee mò ase
 ba,

na monε ma nya waa mò ebɔye-ɔ eko.*
 Monε e mon lee mò ase, kεsebɔgyiiri
 ne Wuribware e sa mò-ɔ e kyanjaa monε eee.

⁵ A lεε feyε mò ebɔye da e dəŋ abεε se,
 feyε lee mfeŋ ya bo fo soso-ɔ.

Ne Wuribware bεε o nyinjɔ mò ekpa boyε
 ne oo gya se-ɔ se.

⁶ Mon' waa mò feyε anεŋ ne oo waa monε-ɔ dεε.

---

* **18:2** Isaya 13.21-22; Yeremεya 50.39.   * **18:4** Isaya 52.11.

Mon' waa iluwi enyo bo teere anej ne oo waa mon-e-o.

Mon' taa nta ne n du preepree
iluwi enyo n kyoj mmo
ne oo sa mon-e ne mon-e a nuu-o.
Mon' sa mò na o nuu.

⁷ Mon' sa a o nju asej ne a kyø kedabe
feyε anej ne oo deε bu mò eyee kedabe-o.
Na mon' waa mò borokaoñe ne o ta feyε
kone ne oo deε gyi-o.

A lee feyε oo tawé gywii mò eyee san amo feyε,
'Mon' kee mo mfee, mo, wurekyee.'

Ma kii kpenleye, na n su kale daa.
Mò bore-rø maa duñwi mò kake ko se daa.'

⁸ Amose-o kake koñko ne asej e to mò.
Asesë bweetɔ i wu, na bamø ne ba sanj-o su
kale,
na akon mao bamø, na deekpa kywεe mò eløj,
a lee feyε Nyanpe Wuribware
oseñgyipo-o de eleñ bweetɔ."

⁹ Awure ne bamø aa mò a di, ne baa waa
kakyekpa, ne baa gyi mò kane-o ya nju deekpa
ne o kywεe mò mañ-jø ebørøe, ba su a bo sa mò.

¹⁰ Ba yere kefø kefø, a lee feyε bo maa kpa a bo gyi
aworefø-o akø. Na bo tawé feyε,

"Daanekena! Daanekena!
Babiløñ mañ dabø mumwii mo,
døñhweree koñko-rø kpen ne fo a kpuri!"

¹¹ Na sweere se a ayawogyipo-o mo su mò kale, a
lee feyε øko moñ lee o bo mañ amo-rø, na o soa bamø
ato. ¹² Øko moñ lee o bo-rø ne o soa bamø atanne

pipee na afufuri na abu yawo lejse na akukye-ro atangyi damenajse na kyefuri nkpañ na awaagya ne a du feyε lɔŋkɔnkyuronkyu-o, na amo ne aa pee kpεyε kpεyε kpεyε-ɔ, na atɔ damenajse yawo lejse ne baa ba ayii kɔ na kayowaa na agyeretɔ na konne ebere na aforε fufuri gyorigyorise bo waa-ɔ. ¹³ Na efonɔ na nyonku na kakyanne na ndwii na koraa eworese eworese na nta na mfɔ na mpu na yaabraa na enaate na esanne na ekpanja na itireelaa na anya pεee i sii, na a ma nya asoopo.

¹⁴ Ayawogyipo e tɔwε a bo gywii mɔ feyε,

“Atɔ timaa ne fo e kpa-ɔ pεee a fo fo se.

Fo kapotεe na atɔ damenajse pεee a fo fo se.

Fo maa lee ḥu amo, daa.”

¹⁵ Ayawogyipo ne baa gyi yawo mañ amo-rɔ nya atanne bweetɔ-ɔ e yere kefɔ kefɔ, a lee feyε kufu de bamɔ feyε ba gyi mɔ aworefɔ-ɔ akɔ. Na bo su kale. ¹⁶ Na bo tɔwε feyε,

“Daanekena! Daanekena!

Kee aneñ ne aseñ a to mañ dabε amo-ɔ!

Fo ne fo asesε a dεe buñ kyefuri

na awaagya ne a du feyε lɔŋkɔnkyuronkyu-o,

na amo ne aa pee kpεyε kpεyε kpεyε-ɔ,

ne baa ba atanne pipee na abu damenajse yawo
lejse

na akukye-ro atangyi damenajse bo buñ
bamɔ eyee se-ɔ.

¹⁷ Ne dɔŋhwεreñ kɔŋkɔ-rɔ kpej
fo kapotεe dabε mɔ a fo fo se pεee!”

Na ntεεrεε pεεε nε bamø kusuŋ e gye feyε bo sɔrɔ ayawogyipø ɛtɔsɔrɔ ɛkoree-rø lεe maŋ kɔ se yaa ɔko se-ɔ yere kefø kefø. ¹⁸ Bamø ya ɳu ɛbɔɔrεe a lee dεekpa nε ɔ kywεe maŋ-ɔ-rø, na bo tɔwε feyε, “Maŋ kɔ mɔŋ bo-rø, na o du feyε anεŋ a maŋ dabε mɔ.” ¹⁹ Na bo ba asaree bo gyaa anju, na bo tɔwε feyε,

“Daanekena! Daanekena!

Kee anεŋ ne aseŋ dabε a to maŋ dabε mɔ-ɔ.
Mø kapotεε nε ka kyɔ kebaŋse-ɔ se,
bamø nε bo naa bo de ɛkoree
ba ba ba fe atɔ-ɔ a kii atɔ awuye!
Nε dɔŋhwεrεe kɔŋkɔ-rø kpen
mø kapotεε-ɔ pεεε a fɔ mø se!”

²⁰ Nε mɔ a nu bore kɔ a tɔwε feyε,

“Mɔn' sa a mɔnε akatɔ gyi
bo lee anεŋ nε baa kpuri mɔ-ɔ se.
Mɔnε nε mɔnε bo sɔsɔ-ɔ, Wuribware a mbɔɔ-ɔ
na mɔ asešε-ɔ na Yeesuu a ayaa-rø ayerepo-ɔ
na Wuribware a akyaamεε-ɔ,
η yε εεε, mɔn' sa a mɔnε akatɔ gyi,
a lee feyε ketɔ nε maŋ amo asešε a waa mɔnε-ɔ se,
nε Wuribware a gyiiri bamø kεsebɔ.”

²¹ Nε Wuribware kabɔɔ dabε kɔ a yasε kibu kɔ
ne kεmo kεdabε ta feyε kebwεe dabε dabε-ɔ, ne ɔɔ
twee waa ɔpoo-rø tukum tɔwε feyε,

“Mɔn' kεe anεŋ nε ba tweε Babilɔŋ,
maŋ dabε amo, a bo bo kyonwε-ɔ,
na bo ma lee ɳu mɔ pεεε-ɔ.

²² Bamø nε ba da ikwaŋgyi-o

na bamo ne ba fore mbere-o mo
 moŋ lee bobo mfenj,
 haree ba waa ilij.
Alopo na aseripo na apweepo na abwayepo
 na ata alənŋopo moŋ lee bobo mfenj,
 haree ba waa kusunj.
Bo maa lee kwεe abwaye mfenj.
23 Bo maa lee kyanje fetiri mfenj.
 Bo maa lee taa kokofo ko mfenj.
Fo ayawoguyipo-o moŋ lee bobo gye
 asεsε dabe kaye mo-ro.
Fo maa lee nya a fof ba asibe na ayeba na
 kanərəkəne
 bo pεnna kaye-ro asεsε pεeee.
24 Keto se ne Wuribwaree a gyiiri fof kesebo-o
 e gye feyε fof e gye ne fof a baa mo akyaamεe
 na mo asεsε ne bobo kaye mo-ro-o pεeee lowi.”

19

1 Amo-o kamεε-o, ne mo a nu elawo dabe ko feyε
 laman ko a fεe-ro lee soso towe feyε,
 “Mon' sa a ane kyoro Wuribwaree.
 Mo e gye ane əmorəwεpo.
 Wuraa na keyaalen gye mo lee,
2 a lee feyε o gyi asεsε asen kpa seε.
 Opurimakyεe dabe amo a ba mo kanyarekpa
 bo waa kaye-ro a asεsε-o iyisi-o si-o,
 ne Wuribwaree a gyi mo asen bu kepo.
 Mo a mo Wuribwaree ayaafərε na mbre-o si-o,
 Wuribwaree a ba dondaa bobo gyiiri mo kesebo
 bo teere.”

³ Né baa bę́ fę́-rə tōwę́ feyę́,

“Mɔ́n' kyɔ́rɔ́ Wuribware.
 Ebɔ́ɔrę́ ne eę́ lee dę́kpa
 né o kywę́ mań dabę́ amo-ɔ́-rɔ́-ɔ́
 e yɔ́ sɔ́sɔ́, na e maa yɔ́wę́ pę́eε.”

⁴ Né abrę́sę́ adunyę́ na ana-ɔ́ na mbɔ́ nna-ɔ́ a kpuni
 anjurii suŋ Wuribware ne o te kuwuregya-ɔ́ se-ɔ́.
 Né bo yę́,

“A bware. Mɔ́n' sa a anę́ kyɔ́rɔ́ Wuribware.”

Kasannegyii a kɔ́kɔfɔ́-ɔ́-rɔ́

⁵ Né bore kɔ́ a lę́e ɔ́ko né o yere kuwuregya-ɔ́
 ase-ɔ́ ase tōwę́ feyę́,

“N yę́, Wuribware ayaafɔ́rę́ na mbre eee,
 mɔ́ne né mɔ́ne i bu mɔ́-ɔ́,
 abrę́sę́ na ḥyaagyi pę́eε,
 mɔ́n' ba bo kyɔ́rɔ́ anę́ nyāŋpę́.”

⁶ Né mo a nu elawo kɔ́ feyę́ lamań lee-o, né e
 kɔ́j i du feyę́ awuriwuri a kyaare wuuu-o, na feyę́
 bwarę́ a su-ro gburi gburi gburi-o. Né mo a nu
 bamo a fę́-rə tōwę́ feyę́,

“Mɔ́n' sa a anę́ kyɔ́rɔ́ Wuribware,
 Bo-eleń-ɔ́-kyoń-ɔ́-kemaa-Bware,
 a lę́e feyę́ anę́ nyāŋpę́ e gyę́ owure.

⁷ Mɔ́n' sa a a waa anę́ kɔ́ne, na anę́ akatɔ́ gyi.
 Mɔ́n' sa a anę́ kyɔ́rɔ́ mò kę́dabę́-ɔ́.
 A lę́e feyę́ kasannegyii a kɔ́kɔfɔ́-ɔ́ sań a fo,
 né mò ɔ́kɔfɔ́-ɔ́ a kyo waa siraá.

8 Né baa sa ḋkofo-ɔ kyefuri kaare damenajse
nē o fwiiri parepare-ɔ feyε o buŋ.”*

(Kyefuri kaare amo yere bo sa itimaa na kedamenajse nē Wuribware aseɛɛ a waa-ɔ.)
9 Né Wuribware kabɔɔ-ɔ a tɔwε gywii mo feyε,
“Kyoreɛɛ amo-ɔ. Bamɔ nē ba tɛɛ bamɔ kasannegyii
a kɔkɔfɔ-ɔ-rɔ-ɔ e nya nyure.” Né kabɔɔ-ɔ a tɔwε bo
tii si feyε, “Wuribware a aseŋkparegyi kasentin-o
nēe.”

10 Né mo a kpuni aŋjurii a n suŋ mò. Amaa nē ɔɔ
tɔwε gywii mo feyε, “Oo daabii, fo ma waa anɛŋ!
Ngbaa n gyɛ Wuribware a ayaafɔrɛ-ɔ ḋko nēe feyε
fo-ɔ na fo bɛɛkɔ-ana nē ba tɔwε Yeesuu aseŋ timaa,
ne bo maa kiŋŋi kamɛɛ-ɔ dɛɛ nēe. Wuribware ne fo
suŋ. A leɛ feyε Wuribware a kufwiŋe timaa-o ya
lee Wuribware aseŋ bo kaapɔ mò akyaamɛɛ-ɔ, nē
ɔ borɔ Yeesuu si o lee aseŋ amo a ɔ bo kaapɔ mo aa
fo bɛɛkɔ-ana-ɔ.”

Kpaŋa fufuri a ɔdɛɛpɔ-ɔ aseŋ

11 Né mo a nju soso a buŋŋi-ro, nē kpaŋa fufuri
ne ba tɛɛ mò ɔdɛɛpɔ feyε ‘Kasentinj-wuye’ na ‘ጀko
ne kufu moŋ de mò feyε ɔ tɔwε kasentinj-o’ bo
mfeŋ. Mò i gyi aseɛɛ aseŋ, o gyi amo nɛɛnɛɛ, nē
ɔ maa gyi aseŋ kɛkpa se. Né ɔ naa kɛnaa-rɔ o
gyiiri abɔyɛwaapo kɛsɛbɔ. **12** Mò akatɔ du nēe
feyε agyabrenj-o. Né o buŋ awurepa bweɛtɔ.
Baa kyoreɛɛ kɛŋasenyare ko ne ḋko moŋ nyi kɛmo
kaase-ɔ bo dəŋŋɔ mò se, amo mò fəŋfɔŋ e gyɛ
nē o nyi kɛmo kaase. **13** Né mbogya a miiri mò

---

* **19:8** Isaya 54.5-7; Hoseya 2.19.

waagya nē o buñ-o si p̄eεε. Ba t̄eē mō f̄eyε Abwareṣen. ¹⁴ Nē Wuribwarē a mbōo anaapo-ɔ p̄eεε buñ buñ kyefuri ḥkaare timaa pareparepare, nē baa d̄eē ḥkpaṇa fufuri bō gya mō s̄e. ¹⁵ Nē k̄epaṇ yayase kō kūnju ase te mō kanɔ-r̄. K̄epaṇ amo nē o ba a o bō kō gyi nd̄e s̄e awuye p̄eεε s̄e. Na o ba mō kuwureyii bō bwēe bamō emaṇ waa kyikpuri kyikpuri kyikpuri.* Na o kyikye Wuribwarē adoj s̄e mōo, f̄eyε aneṇ nē asēsē i kyikye bobē agyi si na amo nkyu nya lee-ɔ. Aneṇ nē o waa na o bō kaapo f̄eyε Bo-eleṇ-ɔ-kyon-ɔkēmaa-Bware duṇ a fwii bamō s̄e bwēet̄. ¹⁶ Nē baa kyoree k̄eṇasenyarē kō mō waagya-ɔ s̄e na mō gyaṇ s̄e f̄eyε, “Awure-ro-owure-na-anyanp̄e-r̄-nyaŋp̄e.”

¹⁷ Nē mo a n̄u Wuribware kabōo kō yere kyōwē s̄e, nē o faa-r̄ k̄eṇkeṇ t̄owē gywii mbogyii p̄eεε nē ba fuwi sōsō-ɔ f̄eyε,

“Mbogyii, mon' bō gyaṇj̄e eee.

Mon' gyi ateese nē Wuribware a waa sa monē-ɔ ooo.

¹⁸ Mon' bō gyi awure na anaapo abr̄esē na ayaaleṇp̄o

na ḥkpaṇa na bamō adēepō na asēsē p̄eεε, agyi na anya na abr̄esē na nyaagyi, afuniŋ.”

¹⁹ Nē mo a n̄u mpasē wuye-o na kaye-r̄ a awure-o na bamō anaapo-ɔ a gyaṇj̄e a bō kō mō nē ba t̄eē mō ε Abwareṣen-ɔ na Wuribware a mbōo anaapo-ɔ. ²⁰ Nē Abwareṣen-ɔ na Wuribware a mbōo anaapo-ɔ a kō kra mpasē wuye-o, mō aa mō anaapo-ɔ. Nē baa b̄eē kō kra mō nē

---

* **19:15** Kiliŋ 2.9.

ɔ yε ɔ gye Wuribware a akyaamεε-ɔ ɔko-ɔ, amaa
 ɔ gye ɔyebapo nεe. ɔyebapo mɔ ya yεrε mpase wuye-o ayaa-rɔ waa akpεnεyeεtɔ bɔ pεnna bamɔ ne baa kyan kabɔ amo a kakyanεε-ɔ bɔ dɔnjɔ bamɔ nsekpεenɔ sε-ɔ, ne baa suŋ kεtɔ serisε nε kaa lεe mɔ-ɔ. Nε baa kra mpase wuye-o na ɔyebapo kyaamεε-ɔ, ne baa twεe waa kεdεekpεetekii nε kε e kywεe na kafirewuta tii si-o-ro. ²¹ Kεpanj nε kεmɔ kuŋu ase te mɔ nε ɔ dee kpanja-ɔ sε-ɔ kanɔ-rɔ-ɔ, ne ɔɔ bɔ mɔɔ mpase wuye a asoogyaa awuye-o. Nε mbogyii-o pεee a bɔ gyi bamɔ afuniŋ-o kpone.

20

Anεŋ nε Kristoo na bokɔ i gyi kuwure nsu kakpεn-ɔ

¹ Nε mɔ a ɳu Wuribware kabɔɔ kɔ a lεe sɔsɔ ɔ ba, ne o de kεmaŋtan loorisε a safowɔ-ɔ na agbarabi dabε dabε. ² Nε ɔɔ kra dankyam nε o du feyε kɔwɔ, ne ɔɔ pεnna sεsε lεe haree dεdaa-ɔ, ne mɔ kεnyare e gye ɔbənsam bεee Setane-ɔ, ne ɔɔ ba agbarabi-o bo ɳure mɔ, ³ ne ɔɔ twεe mɔ bɔ waa kεmaŋtan loorisε-ɔ-rɔ, ne oo tii kεmɔ, ne ɔɔ twεe-rɔ. Mfεŋ nε ɔbənsam i di nsu kakpεn. ɔ maa lεe pεnna kayε-rɔ asεsε, amo nsu kakpεn-ɔ a gye kεe. Nsu kakpεn-ɔ ya kyon, a tiri feyε bɔ yɔwε mɔ a ɔ nare sanj kafwee ko.

⁴ Nε mɔ a ɳu ɳwuregya na bamɔ nε bɔ te mmɔ sε-ɔ. Nε baa sa bamɔ ɛleŋ feyε bɔ gyi asεsε asεŋ, na bɔ bu kεpɔ bεee kεbeŋ. Nε mɔ a ɳu bamɔ nε baa kperi Yeesuu na abwareseŋ-ɔ kɔtɔwε sε tuwi bamɔ anju-o. Bamɔ e gye nε baa kine kusuj mpase wuye-o na kεtɔ serisε nε kaa lεe mɔ-ɔ, ne baa bεe

kine kékyaŋjé mò kakyanébamò nsékpéenò bëee agyiselòkwéε-rò se. Né baa kyiŋji, né baa nya nkpa, né bamò aa Yeesuu a gyi kuwure nsu kakpéñ.

⁵ Bamò né baa sañ, né baa wu-o moñ kyiŋji bo fo nsu kakpéñ-ɔ kaméε. Amo-ɔ e gye kuwukyinjì ne kë gye nkpeε-ɔ. ⁶ Bamò né bo tii kuwukyinjì ne kë gye nkpeε-ɔ se-ɔ e gye asesè né Wuribware a lee-o née, na bo nya nyure. Késebøgyiiri nyøsøpo moñ de bamò se keyaaleñ. Bamò e gye né ba kii Wuribware na Kristoo aløñjøpo, na bamò aa Kristoo gyi kuwure nsu kakpéñ-ɔ.

Anęj né baa ka gyi Ḍbønsam se-ɔ

⁷ Nsu kakpéñ-ɔ ya kyøñ-ɔ, ba sañjé Ḍbønsam, na o leë kemantañ loorisε-ɔ-rò. ⁸ Na o yø kaye-rò toñ kemaa ya pønna asesè pëee. Asesè amo anyare e gye Gogo na Magogo. Na o ba bamò bo gyaŋjé, na bo kere kënaa. Bo deñ bo kyø bwëetø feye øpoo-rò a kësepú-o. ⁹ Né baa sañjé-rò børø sweere se, né baa muruwaa Wuribware asesè kadañ, mañ né o kpa mò aseñ bwëetø-ɔ. Amaa dëekpa a leë soso bo kywëe bamò pëee mœ. ¹⁰ Né Ḍbønsam né o penna bamò-ɔ mœ, baa twëe mò bo waa këdëekpëetekii na kafirewuta-o-ro mfëñ né baa dëe twëe mpasë wuye-o na øyebapø kyaamë-ɔ waa-rø-ɔ. Na ñkee bo di dëekpa-ɔ-rò mfëñ gyi aworefø mpasë na kanye nsu pëee.

Kaseŋgyi ne ka gye lalalowe-ɔ

¹¹ Né mo a ñu kuwuregya dabe fufuri parepareparé kò na mò né o te këmo se-ɔ. Mò a te mfëñ-ɔ, né sweere na soso a ñaa. Òkø moñ lëe ñu amo, daa. ¹² Né mo a ñu bamò né baa wu-o abrése na ñyaagyí, na bo yére kuwuregya-ɔ akatø-rò. Né

Wuribware a mbœ̄-ɔ boko a buñji ewore-ro. Né baa bœ̄ buñji wore kɔ-ro, mfɛ̄j né baa kyoree bamø né bø de ñkpa na kukyure né a moj de kee-ɔ anyare-ɔ. Baa gyi bamø né baa wu-o aseñ aneñ né ɔkemaa mɔ a kyena kaye mɔ-rø børø-ɔ, feye aneñ né baa kyoree waa ewore-ɔ-rø-ɔ.* ¹³ Né alowipo pɛ̄ee a kyinji lœ̄ lowi-ro, haree bamø né baa wu sweerø se ooo, nkyu-ro ooo. Baa lœ̄ akyenjanjpo-ro ba bo yere seŋgyikpa-ɔ. Né baa ba ketɔ né ɔkemaa a waa sañ né œ̄ kyena sweerø mɔ sœ̄-ɔ bø gyi mð aseñ. ¹⁴ Né baa twœ̄ lowi na akyenjanjpo-ro bo waa kedækpeetekii-o-ro. Deekpa mɔ-rø e gyø kesebøgyiiri nyɔsepø-ɔ. ¹⁵ Né baa twœ̄ ɔkemaa mɔ né mð kenyare moj bø ñkpa na kukyure né a moj de kee-ɔ wore-ɔ-rø bø waa kedækpeetekii-o-ro.

21

Soso popwεε na sweerø popwεε

¹ Né mo a ñu soso popwεε na sweerø popwεε. *Soso* gyenjkpeesø-ɔ na sweere gyenjkpeesø-ɔ a kyø ñaa, né ɔroo moj lœ̄ ɔ bø-ro.* ² Né mo a ñu Wuribware a manj né ba tœ̄ ε Yerøsaløm Popwεε-ɔ, na œ̄ lœ̄ Wuribware ase *soso*, na ɔ ba kaasø. Né ɔ bø danj feye ɔkofø a gyi kibre sañ né ɔ kpa a ɔ yø mð kuri aye-ɔ. ³ Né mo a nu ɔko a yere kuwuregya-ɔ ase faa-ro keñken tœ̄wø feye,

“Mbeyømo, aseñ aye na Wuribware aye a kii kókóñkø.*

Mð aa bamø e kyena abεε ase, na bø kii mð aseñ.

---

* **20:12** Daniyøl 12.1.   * **21:1** Isaya 65.17.   * **21:3** Sakariya 2.11.

Bamo aa Wuribwareɛ fəñfəñ e kyɛna,
na o kii bamo nyanpɛe.*

⁴ Ḍ kpɛe bamo akyukyu pɛee.
Na lowi na kaborərəduñwi na kayeegya gyɛ
kɛe,
a leeɛ feyɛ ato dɛdaa-ɔ pɛee a kyoŋ a yii.”*

⁵ Nɛ mo nɛ o te kuwuregya-ɔ se-ɔ yɛ,
“Mbeyɔmo mo e waa kɛto kɛmaa mo kɛpopwɛe.”

Nɛ oo tɔwɛ gywii mo feyɛ, “Kyoree aseŋ mo ne fo a
nu-o bo bɛya, a leeɛ feyɛ mo aseŋ pɛee gyɛ kasentij,
ne okɛmaa e taare a o taa mo eyɛe bo dənŋo amo
se.” ⁶ Nɛ oo beeɛ tɔwɛ gywii mo feyɛ, “Aa waa! Mo
e gyɛ ne mo a waa kɛto kɛmaa, ne m beeɛ mo e sa
a kɛto kɛmaa gyɛ kɛe. Kɛto kɛmaa keleekaa-ɔ
na m bo-ɔ, ne kɛto kɛmaa ya gyɛ kɛe, m bo-ɔ.^{*}
Okɛmaa ne burufo de mo-ɔ, mo e sa mo nkyu, na
o ma ka seyɛ. Nkyu amo du nee feyɛ kitiribu ne
ke e sa nkyu ne m maa lɔwe-ɔ. Aneŋ a nkyu mo
e gyɛ ne n sa nkpa na kukyure ne a moŋ de kɛe-ɔ.
⁷ Okɛmaa ne o ko Ḍbənsam a o gyi si-o e gyɛ ne o
nya aneŋ a nyure-o. Na o tee mo, Wuribwareɛ, ε
mo nyanpɛe, na mo-ɔ n tee mo ε mo gyi. ⁸ Amaa
bamo ne bo maa nya aneŋ a nyure-o e gyɛ bamo
ne kufu de bamo feyɛ bo kii Kristoo awuye-o, na
adiburopo, na bamo ne bamo nkponɔ-ɔ de iyisi-o,
na bamo ne baa mo ases-ɔ, na bamo ne baa waa
kakyekpa na kanyarekpa-ɔ, na bamo ne bo de

* **21:3** Keleē Igyipiti 6.7; Kolənŋo mbraa 26.12; Yeremeya 32.38;
Sakariya 8.8.   * **21:4** Isaya 24.8; 65.19.   * **21:6** Isaya 44.6.

asibenj-o, na akpe, na bamø nø ba suŋ ikisi-o, na ayebapo pøee. Ba twøe mfaanee a asøse-ɔ a bø bø waa kedeekpøeetekii na kafirewuta-o-ro. Amø-ɔ e gye kesebøgyiiri nyøsepø-ɔ.”

⁹ Ne Wuribware a mbøø nsunoo nø bø de nkyansegyii na aseŋ asunoo lalaløwe-ɔ-rø-ɔ øko a ba mo ase bø tøwø feyø, “Ba a ñ kaapo fo kasannegyii a økofø-ɔ.” ¹⁰ Ne Wuribware a kufwiijø-o a ywee mo se, ne Wuribware kabøø amo a sørø mo yaa këbee søswøe kø katwøe-rø. Ne øø ba Yerosalem, Wuribware a maŋ nø øø lee soso Wuribware ase o ba-ɔ, bø kaapo mo. ¹¹ Ne Wuribware kelaŋjørø e sa nø maŋ-ɔ e tore se. Maŋ amo e tore se nøe feyø kibu yawø leŋse kø ne ba tøe e gyaasipaa nø ku di kipipee-o, nø ke e tore se feyø diki-o. ¹² Maŋ-ɔ de kidenbee dabø bø muruwaa mø. Ne baa lee abunogyi kudu anyø. Ne Wuribware kabøø yøre abunogyi-o kékemaa ase o deere se. Ne baa kyøree Isireelii awuye a nsuro kudu ñnyø-ɔ anyare bø døŋjø abunogyi-o si. A kaapo nøe feyø kasuro kemaa de kibunogyi koŋkø. ¹³ Këbegya kemaa de abunogyi asa. Asa bø kyøwø leækpa a keri-o, nø asa bø soso-rø a keri-o, nø asa bø kaase-rø a keri-o, nø asa bø kyøwø twækpa a keri-o. ¹⁴ Maŋ amo a kidenbee-o afore kudu anyø nø baa ba bø pwøe. Ne baa kyøree kasannegyii a ayaa-rø ayerepo kudu anyø-ɔ anyare bø døŋjø døŋjø se.

¹⁵ Wuribware kabøø nø øø sa seŋsa mo ase-ɔ de atanne pipee kayii kare-atø kø, na o ba bø kare maŋ amo na kidenbee-o na abunogyi-o. ¹⁶ Maŋ-ɔ a bøŋ, nø mø eswøe na ñkpanjø ta nøe. Ne kabøø-ɔ a taa mø kayii-o bø kare aneŋ nø maŋ-ɔ ta-ɔ. Mø a bø kare-ɔ, oo ñu feyø maŋ-ɔ eswøe gye sesø

eswēē kakpēñkēe na እkpēñ alafa anyo (1,200,000).^{*} Anēñ dēe nē man-j-o እkpāñjē na mō kife-ro ta. **17** Wuribwarē kabəa-č a bēē ba mō kayii-o bō karē kidēñbee-o, kēmo sēē ta baarəkuñkuñ ya bō fō asareegyi nnō anēñ iluwi kelafa na aduna na ena (144).^{*} Sweere sē a sēsē a kēkare nē kabəa-č a bō karē. N gye sōsō lee.

18 Kefore ko nē ba tēē ε gyaasipaa nē ku du kipipee-o, nē baa bō pwēε kidēñbee-o, nē baa ba atannē pipee nē a tōrē sē-č bō pwēε man-j-o fōñfōñ. **19** Mañ amo a adenbee a epōrē-č nē baa ba afore yawo leñsē eworese eworese bō pwēε. Pōrē gyenkpēssē-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε gyaasi-paa nē ku du kipipee-o bō pwēε. Pōrē nyōsēpō-č nē baa ba kefore ne ba tēē ε safiro nē ku du buruu-o bō pwēε. Pōrē sasēpō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε kalekidonii nē ku du kēbōbwē-č bō pwēε. Pōrē nasēpō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε amaredo nē ku du kēbōbwē-č bō pwēε. **20** Pōrē nuusēpō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε saadonis nē ku du kipipee kafweē na kufufuri-o bō pwēε. Pōrē siyesēpō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε kaanēleyōj nē ku du kipipee gyigyii-o bō pwēε. Pōrē sunoosepō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε krisoliito nē ku du feyε kyaase mfō-č bō pwēε. Pōrē buruwasepō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε beril nē ku du kēbōbwē-č bō pwēε. Pōrē kpanāsēpō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε topas nē ku du feyε kakaduro-o bō pwēε. Pōrē kudusepō-č nē baa ba kefore nē ba tēē ε krisopraso nē ku du kēbōbwē feyε efa-č bō pwēε. Pōrē kudu

* **21:16** ayaa እkpēñkēe nsunoo na እkpēñ alafa anyo (7,200,000).

* **21:17** ayaa alafa anyo na kudu asiye (216).

kakosepo-ɔ nē baa ba kefore ne ba tēe ε gyakinjo ne ku du buruu-o bo pwεε. Pore kudu nyosəpo-ɔ nē baa ba kefore ne ba tēe ε ametisto ne ku du feyε ləŋkənkyuronkyu-o bo pwεε.

²¹ Nē abunogyi kudu anyɔ-ɔ kékemaa, baa ba akukye-ro ketaŋgi dabe damenansé ko bo pwεε. Nē baa ba atanne pipee nē a tɔrε se-ɔ bo waa kabore dabe nē ka da ka bɔrɔ maŋ-ɔ nsena-ɔ.

²² Wuribware sunkpa moŋ bo maŋ amo-ɾɔ, a lee feyε Bo-eleŋ-ɔ-kyoŋ-ɔkemaa-Bware na kasannegyii-o fəŋfəŋ bo mfεŋ. ²³ Nē a moŋ lee a tiri feyε kyowε lee mpase, bεεε kiferi lanjŋe maŋ-ɔ-ɾɔ kanye, a lee feyε Wuribware fəŋfəŋ e lanjŋe-ɾɔ mfεŋ, nē kasannegyii-o mɔ du nēe feyε Wuribware fetiri-o.* ²⁴ Mò kelanjherɔ nē kaye-ɾɔ asesε e ba a bo bo nare-ɾɔ. Na kaye-ɾɔ awure taa bamɔ mpotεε baa maŋ amo-ɾɔ.* ²⁵ Maŋ amo a epone-ɔ deŋ e yere nēe. Bo maa tii emɔ, a lee feyε mfεŋ moŋ de kanye. ²⁶ Kaye-ɾɔ asesε e baa bamɔ mpotεε na atanne maŋ amo-ɾɔ. ²⁷ Amaa ɔkemaa nē o de iyisi-o maa lwee mò-ɾɔ. ɔkemaa nē o waa apeeresen-ɔ, na ɔko nē o ba ayeba-ɔ, bee o maa lwee mfεŋ. Amɔ bamɔ nē kasannegyii-o a kyoree bamɔ anyare waa mò wɔrε-ɔ-ɾɔ feyε bo de ɳkpa na kukyure nē a moŋ de kεε-ɔ dooo e gyε nē ba lwee maŋ-ɔ-ɾɔ.

22

Anεŋ nē Wuribware a maŋ-ɔ-ɾɔ du-o

¹ Nē Wuribware kabɔɔ-ɔ a kaapo mo boŋ ko nē mò nkuy ε sa ɳkpa na kukyure nē a moŋ de

* ^{21:23} Isaya 60.19. * ^{21:24} Isaya 60.3.

kεε-ɔ. Nε n du krenkrenj, nε n ya lee Wuribware na kasannegyii a kuwuregya-ɔ-rɔ m ba. ² Nε nkyu amo a paye maŋ amo nsena a kabore dabe-ɔ-rɔ n kyon m ba. Ayii nε a swee agyi, nε a sa nkpa na kukyure nε a moŋ de kεε-ɔ yere boŋ-ɔ kebare kemaa se, nε a swee iluwi kudu enyø kasu kemaa. Bo de amo afəraa ba kya aləgyi kemaa nε a tɔraa nde se a asesɛ-ɔ.* ³ Wuribware maa lee sa a asesɛ kisi kiyii amo agyi kigyi.* Wuribware na kasannegyii-o kuwure bo maŋ amo-rɔ nee. Na mò ayaafɔrɛ suŋ mò mfenj. ⁴ Ba nju Wuribware akato-rɔ, nε bo de mò kenyare bamɔ nsekpeenɔ. ⁵ Kanye moŋ lee ka bo-rɔ. Ifetiri aseŋ moŋ lee a tiri bamɔ, aneŋ dεε nε kyowɛ kelaŋjerɔ moŋ tiri bamɔ, a lee feyɛ ane nyaŋpe Wuribware e gyɛ bamɔ kelaŋjerɔ. Na Wuribware sa bamɔ kuwure nε ke moŋ de kεε-ɔ.

Yeesuu keba-rɔ aseŋ

⁶ Nε Wuribware kabɔɔ-ɔ a tɔwɛ gywii mo feyɛ, “Aseŋ mɔ gyɛ kaseŋtiŋ, nε ba taare a bo kɔɔre amo gyi. Nε ane nyaŋpe Wuribware nε oo lee mò aseŋ bo kaapo mò akyamɛɛ nε baa dεε kyena-ɔ a suŋ mò kabɔɔ feyɛ o ya kaapo mò ayaafɔrɛ-ɔ kɛtɔ nε ke e ba a ke bo waa mbeyɔmɔ dεε-ɔ.”

⁷ Nε Yeesuu yε, “Mo! nu mo ase! Mo e ba mbeyɔmɔ dεε. Bamɔ nε ba gya mo abwareseŋ nε a bo wɔrɛ mo-rɔ-ɔ se-ɔ e nya nyure!”

⁸ Mo, Yohanee, e gyɛ nε mo a nu, nε mo a nju amo-ɔ pεεɛ. Nε mo a kpuni aŋjurii kabɔɔ-ɔ ayaa-rɔ, na n suŋ mò. ⁹ Amaa nε o tɔwɛ gywii mo feyɛ, “Oo

---

* ^{22:2} Keleekaase 2.9; 3.22; Isikiyel 47.12. * ^{22:3} Keleekaase 3.14-19.

daabii, fo ma suŋ mo, suŋ Wuribware, a lee feyε m feraa, n gyε Wuribware a ayaafɔrε-ɔ ɔko nεe feyε fo aa fo bεekɔ-ana akyaamee na bamø pεee nε bo gyaa aseŋ nε a bo wɔrε mo-rɔ-ɔ se-ɔ.”

10 Nε oo tɔwε gywii mo feyε, “Fo ma kan taa abwareseŋ mo nε mo a lee bo kaapo fo, nε a bo wɔrε mo-rɔ-ɔ bo kweerø, a lee feyε sanj nε a ba-ɔ a tɔ-rɔ. **11** Sanj amo ya fo, ɔkemaa nε o gyε ɔbɔyεwaapø-ɔ kya se waa ebɔye, nε mò nε o de iyisi-o meraa se waa iyisi. Nε mò nε o waa kεdamεnaŋse-ɔ kya se waa kεdamεnaŋse. Nε mò nε o gyε sεsε timaa-o kya se waa itimaa.”

12 Yeesuu yε, “Moŋ' nu mo ase! Mo e ba mbεyømø dεe! Mo e ka ɔkemaa aneŋ nε oo waa mò asuŋ-o kɔkɔ. **13** Mo e gyε nε mo a waa kεtø kemaa, nε m bεe mo e sa a kεtø kemaa gyε kεe. Kεtø kemaa keleekaase-ɔ na m bo-rɔ, nε kεtø kemaa ya gyε kεe, m bo-rɔ.

14 Bamø nε baa fwεeŋ bamø atɔbuŋse waa sira-a-o e nya ŋyure, a lee feyε ba nya kpa a bo lwee maŋ-ɔ-rɔ, na bo gyi kiyii nε kε e sa ŋkpa na kukyure nε a moŋ de kεe-ɔ agyi-o. **15** Amaa bamø nε bo maa nya kpa, na bo lwee maŋ amo-rɔ-ɔ e gyε bamø nε bo de iyisi-o, na asibeŋ awuye, na akpe, na bamø nε ba waa kakyeekpa na kanyarekpa, na bamø nε baa mao sεsε-ɔ, na bamø nε ba suŋ ikisi-o, na ayebapo pεee.

16 Mo, Yeesuu, ya suŋ mo kabɔɔ ko feyε o nare tɔwε amo-ɔ gywii asɔree asɔree awuye. Mo anyare e gyε ‘Owure-Deefid-mø-kenanagyı,* na ‘Otɔrε.’”*

* **22:16** Isaya 11.1, 10; Aleebokaapoto 5.5
Aleebokaapoto 2.28.

* **22:16**

17 Wuribware a kufwiij-e-o na kasannegyii a ɔkofa ne o yere bo sa asoree awuye pεεε-ɔ e kore Yeesuu feye o ba. Mon' sa a ɔkemaa ne o nu aseñ mɔ-ɔ kore mò feye o ba. A lεe feye Yeesuu feraa yε, "ɔkemaa ne burufo de mò-ɔ ba mɔ ase. Mo i ke ɔkemaa ne o kpa-ɔ nkyu ne n sa ɳkpa na kukyure ne a moŋ de kεε-ɔ."

Aseñ-ɔ lalalowε

18 Mo, Yohanee, i yili ɔkemaa ne o nu abwaresen ne a bo wɔrε mɔ-rɔ-ɔ se feye, ɔkemaa ne o taa kotoko a o bo tii aseñ mɔ sε-ɔ, Wuribware mɔ e sa a o tii bamɔ ne ba gyi awɔrefɔɔ, ne mɔ a kyoree amo aseñ wɔrε mɔ-rɔ-ɔ se. **19** ɔkemaa ne o lee kotoko a o lεe abwaresen wɔrε mɔ-rɔ a aseñ-ɔ sε-ɔ, Wuribware maa sa a o tii bamɔ ne ba nya kpa na bo kyena mò manj ne mɔ a kyoree mò aseñ-ɔ-rɔ-ɔ se. Na o ma nya gyi kiyii ne kε e sa ɳkpa na kukyure ne a moŋ de kεε-ɔ agyi-o.

20 ɔkɔ ne o yere aseñ mɔ pεεε ne mɔ a kyoree bo bεya-ɔ-rɔ feye a gyε kaseñtiŋ-o e gyε Yeesuu. O yε, "A gyε kaseñtiŋ. Mo e ba mbεyɔmɔ dεε."

Anε nyaŋpε Yeesuu, sa a a waa anεŋ. Na fo ba mbεyɔmɔ.

21 Mo e kore kεbwarekore feye anε nyaŋpε Yeesuu Kristoo yure mò aseſe. Amεyε.

**Abwareṣen Wore-ɔ
New Testament in Chumburung
(GH:ncu:Chumburung)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chumburung

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chumburung

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 30 Dec 2021
24326c91-bd91-5fb9-a5f1-7f3e726a9745